



Yıl: 16 Sayı: 57 Fiyat: 15.- TL TEMMUZ - AĞUSTOS - EYLÜL - EKİM - KASIM - ARALIK '10 ISSN 1303 - 4146
Year: 16 Number: 57 Price: 15.- TL JULY - AUGUST - SEPTEMBER - OCTOER - NOVEMBER - DECEMBER '10

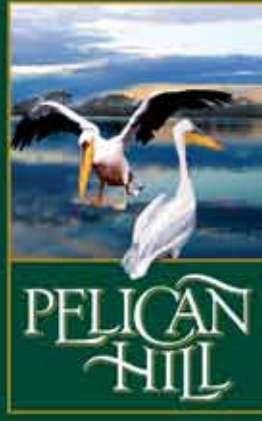
MOTİF

Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Dergisi

Motif Folk Dances Training Society Magazine



57



başka bir dünya kuruyoruz...

Burası Pelican Hill... Çok özel hayalleri olan çok özel insanlar için tasarlanmış bir düş projesi... Kaliforniya mimarisinin ihtişamı, Akdeniz'in romantizmi ve Anadolu'nun yaşam kültürünü Pelican Hill'de buluşuyor.



KKC
GROUP

Keleşoğlu, Kameroğlu, Gül
ortak girişimidir.

Akçaburgaz Mevkii, Alman Lisesi Yolu Üzeri,
218/4 Büyükçekmece - İSTANBUL

Tel. : 0212 886 5495 Faks : 0212 886 54 98

www.pelicanhilllevleri.com

Danışma Kurulu

(Diziler alfabetik sıraya göre dir.)

Prof. Fikret Değerli
Ahmet Turan Demirbağ
Prof. Dr. M. Zeki Kuşoğlu
M. Emin Mancı
Prof. Dr. Can Etili Ökten
Sabahattin Türkoğlu
Ekber Yeşilyurt

Hakem Kurulu

Prof. Dr. Erman Artun
Prof. Dr. Ali Rıza Balaman
Prof. Dr. Ali Haydar Bayat
Prof. Dr. Hamiye Çolakoğlu
Prof. Fikret Değerli
Prof. Dr. İ. Hüseyin Filiz
Prof. Dr. Suat Gezin
Prof. Dr. Nevzat Gözaydın
Prof. Dr. M. Zeki Kuşoğlu
Prof. Dr. Taciser Onuk
Prof. Dr. Can Etili Ökten
Prof. Dr. İsmail Öztürk
Prof. Dr. Saim Sakaçoğlu
Prof. Dr. Fikret Türkmen
Prof. Dr. Metin Ekici
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Terzioğlu

Editör

M. Zeki Baykal

Halkla İlişkiler ve Reklam Müdürü
Sacide Güngör

Redaktör

Yrd. Doç. Dr. Işıl ALTUN

Bu Sayıda Yazılarıyla Katkıda Bulunanlar

Selçuk Garanti
Nail Karagöz
Nuran Malta
Ülkü Önal
Mehmet Naci Önal
Yılmaz Öztekin

Hukuk Müşaviri

Av. Dr. Ali Ürey

Yönetim Yeri

Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı
Fevzipaşa Cad. No:361 Edirnekapi / İstanbul
Tel.: 0212 531 61 68 - 524 23 69 - 531 87 90
Fax: 0212 635 52 43
e-mail: motif@motifhalkoyunlari.com
www.motifhalkoyunlari.com

Grafik Tasarım, Yayına Hazırlık, Baskı

Pınarbaş Matbaacılık
ve Rek. Hiz. San. ve Tic. Ltd.Şti.
Topçular İş Merkezi No: 88/192 Topçular İST.
Tel.: 0212 544 58 77
e-mail: info@pinarbas.com.tr



Dergimizde yayınlanan yazıların
tüm sorumluluğu yazarlarına,
yayınlanan ilanların tüm sorumluluğu ilan
sahiplerine aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.
MOTİF Dergisi süreli bir yayındır.
Altı ayda bir ücretli olarak yayınlanır.
Gönderilen yazıların yayınlanıp
yayınlanmayacağı
yayın kurulunun kararıdır.
Gönderilen yazılar iade edilmez.
Fiyat: 15.- TL

İçindekiler

Temmuz / Ağustos / Eylül / Ekim / Kasım / Aralık '10

2 Büyük Sorumluluk

4 Artvin ve Çevresinde Göç Hatıraları

10 Kırgız ve Anadolu Türklerine Ait Bilmecelerin Karşılaştırılması



14 Kıbrıs Kadın Havaalarının Bir Kahramanı: Tegiye Taçkıran

18 Karadeniz'in Temelleri

20 Kastanomu'da Bir Gönül Hazinesi: Benli Sultan

26 Türk ve Arnavut Destanlarında Hanım Kahraman Tipleri

32 Motif Vakfı, TBMM Üstün Hizmet Ödülünü Aldı...

36 16. Motif Halk Bilim Ödülleri Töreni

42 Motif ten Haberler

Büyük Sorumluluk

Değerli okurlar;

Yıllardır Türk Halk Kültürüne hizmet etmekte olan ve mevcudiyetini kültüre vakfetmiş Motif Vakfı'nın, yurt içi ve yurt dışında çeşitli başarılarından dolayı layık görüldüğü ödülleri, daha önce sizlerle onurla paylaşmıştık. Layık görüldüğümüz her ödül, bizlere bir sonrakini hedef gösterdi. Hep daha iyiye, hep en doğrusuna gitmemiz için bizi yüreklendirdi. Gerek katıldığımız festivallerde bize takdir edilen beraatlar, gerek derecelerle döndüğümüz yarışmalar ve gerekse ülkemize iki defa dünya birinciliği getirme onuruna nail olmamız, hep daha iyisini ve daha doğrusunu yapmak için çalışmamızın birer meyvesiydi.

Bugün ise, Türkiye Cumhuriyeti'nin "Bağımsızlık kayıtsız şartsız milletindir" diyen kurumundan, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden tarafımıza takdir edilen 2010 yılı TBMM Üstün Hizmet Ödülü ve TBMM Üstün Hizmet Beraati'na layık görüldüğümüzü sizlerle paylaşmaktan kıvanç duyuyoruz.

TBMM Onur Ödülü ve Üstün Hizmet Ödülü, 2005 yılında Meclisimizin açılışının 85. yıldönümü münasebetiyle ve "Millî Egemenlik Yılı" kutlama etkinlikleri kapsamında ihdas edilmiştir. Söz konusu ödüllere ait hükümleri düzenleyen "Türkiye Büyük Millet Meclisi Onur Ödülü ve Üstün Hizmet Ödülü

Verilmesi Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre TBMM Millî Egemenlik Onur Ödülü 2005 yılında ve TBMM Üstün Hizmet Ödülü de 2006 yılında ilk defa verilmiştir. "TBMM Üstün Hizmet Ödülü" Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve milletine ulusal ve uluslar arası düzeyde üstün hizmetlerde bulunanlara, Türkiye'nin tanıtımına katkı sağlayanlara, halkın refahı, eğitimi, mutluluğu ve sosyal gelişimi için yararlı hizmetlerde bulunanlara, millî egemenlik ve demokrasi konularında yaptığı bilimsel çalışmalarla başarı gösterenlere verilmektedir.

Motif Vakfı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Üstün Hizmet Ödülü ile ödüllendirilmiş olmak, bizleri gururlandırmakla birlikte bu ödülün bizlere yüklediği sorumluluğunda ayrıca farkında olduğumuzu belirtmek isteriz. Bugüne kadar Türk kültürünün yaşatılması ve genç nesillere doğru bir şekilde aktarılması amacıyla gerçekleştirdiğimiz tüm faaliyetlerimizi, TBMM'nin bizleri layık gördüğü bu ödülle birlikte daha yüksek seviyelere taşıma ve Türk kültürünün bilinen tüm alanlarında sanatsal ve akademik çalışmalarımızı devam ettirme gayretinden olacağız.

Saygılarımla

M. Zeki BAYKAL

Yönetim Kurulu Başkanı

Great Responsibility

Dear Readers,

We had shared with great honor earlier with you, the prizes, Motif Foundation, which had dedicated its existence to the Culture and has been serving for Turkish Folklore Culture for years, had been awarded because of its various achievements both in Turkey and abroad. Each prize we were awarded, has targeted us the next, and encouraged us to go further and for the better. The awards we were granted, the competitions we returned back with degrees, and the honor of bringing the world number one prize into our country twice, were the fruits of our efforts for always working better and further targets.

Today, we are honored to share with you the TBMM Outstanding Service Award and TBMM Letter of Appreciation for Outstanding Service for 2010 granted to us by Grand National Assembly of Turkey (TBMM), the highest and most respectable institution of Turkey whose motto has always been "Sovereignty rests unconditionally with the nation".

TBMM Honor Award and Outs-

tanding Service Award have been created within the scope of the activities of "National Sovereignty Year" which had been held on the occasion of 85th year of the establishment of our parliament in 2005. TBMM National Sovereignty Honor Award has been granted for the first time in 200, and TBMM Outstanding Service Award in 2006, in accordance with the provisions which govern the regulations related to the issuance of TBMM Honor Award and TBMM Outstanding Service Award. TBMM Outstanding Service Award is granted to those who serve to the Republic of Turkey and nation providing distinguished services both in at national and international levels, contribute to the promotion of Turkey, work for the education, happiness, comfort and social development of the people, and display achievement in the subjects of national sovereignty and democracy with the scientific studies.

As Motif Foundation, we would like to state that we are well aware of the responsibility laid on our shoulders with this award of Grand National Assembly of

Turkey (TBMM) which we are greatly honored. Once more, I would like to share the fact that we will keep working hard in all fields of academic and artistic areas of the Turkish Culture with the support of this award of TBMM, and carry all our activities to highest levels possible and convey the Turkish Culture to the young generations the most correct and righteous way which we have been doing for years.

Sincerely yours,

M. Zeki BAYKAL



Artvin ve Çevresinde

Göç Hatıraları

Ülkü ÖNAL
Araştırmacı - Yazar

Özet: Kafkasya ve Kuzey Doğu Anadolu Bölgesi tam bir göç bölgesidir. Özellikle son iki yüz yıl içinde çok yoğun göçler yaşanmıştır. Bu göçler sırasında büyük yer değiştirmelerin yanında büyük trajediler de yaşanmıştır.

İlk göç 93 Harbi de denen 1293/1877 arasındaki harptir. Artvin Ruslara bırakılınca anlaşma gereği halk Anadolu'ya geçmiştir. Bu muhacirler Anadolu'da 50 civarında köy kurmuşlar. Sadece Şile'de 9 köy Balıkesir'de üç Artvin köyü mevcuttur.

Hiçbir yazılı kaynakta yer almamışlar. Ziyaret ettiğim köylerde Artvin yemekleri yapılmakta. Çadı (Mısır ekmeği) yemeden duramadıklarını söylemekte. Artvin ağız özellikleriyle gelenekleriyle yaşamaktalar. Aradan 133 yıl geçmesine rağmen. Uzun yıllar dışarıdan kız almayarak özlüklerini korumaya çalışmışlar. Ben, Ahıska Türklerinin yaşadığı göçlerin izini sürdüm. Onlardan sağ olanları buldum.

Artvinlilerin ikinci göçü 1914'de olmuş. Ben bu göçü yaşayanların anısıyla büyüdüm.

Bu tanıklar aramızdan ayrılınca, hata yaptığımı anlayıp bu konuda çalışmaya başladım. 250 kişiyle konuştum. Onlarca köy ve dört il gezdim. Gidemediğim yerlerde telefonla bilgi aldım. Osmanlı ve Cumhuriyet arşivine giderek muhacirlerle ilgili belgeler aldım.

Çalışmam bu temel üzerinedir.

Abstract: Caucasus and North Eastern Anatolia region is a total migration region where there has been intense migration especially for the last two centuries. During these migrations, big tragedies happened in addition to large-scale population exchanges.

The first migration in the region took place in the war between 1293 and 1877 also known as 93 wars. As Artvin was left to Russia its public moved to Anatolia according to the treaty. These refugees formed approximately 50 villages in Anatolia. There are 9 Artvin villages only in Şile and 3 in Balıkesir.

These people were not mentioned in any written material. In the villages I visited people make Artvin food, saying that they can not live without eating Cadi (corn bread). They continue to live with an Artvin dialect and according to Artvin traditions although 133 years have passed in between. They tried to protect their origin by resisting brides from outside. I traced the migrations lived by the Ahıska Turks and found those people who were still alive.

The second migration of Artvin people happened in 1914. I lived with the memories of those people who experienced this migration. I started to work on this topic after seeing my mistake when these witnesses passed away. I made interviews with 250 people, visited tens of villages and 4 cities. When I could not go, I collected information by phone. I also collected second-hand data from the Ottoman and Republican archives. My work is built on these grounds.

Giriş

Kafkasya son yüzyıllarda kesif göçlere sahne olmuştur. Binlerce insan yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Yeni ülkelerini görmeden yollarda ölenlerin sayısı ise net olarak bilinmemektedir. Örneğin; Karadeniz, batan tekneler nedeniyle birçok Çerkez'e mezar olmuştur. Bu nedenle bazı Çerkezler Karadeniz balığı yemezlermiş.

Ahıska 1578-1828 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisindeydi ve Artvin'le 250 yıl Çıldır eyaletine bağlı yaşamışlar. Ardanoç, Şavşat ve Posof'la hâlen aynı ağız özellikleriyle konuşmaktadırlar. Ahıska 1828'de Ruslara bırakıldı. Ahıskalıların bir bölümü Anadolu'ya geldi. Türkiye'nin birçok yerinde Ahıska muhacirleri mevcuttur. 1944'de, bir gecede Orta Asya'ya sürgün edilmeleriyle büyük bir trajedi yaşanmıştır. Vatansız kalan Ahıskalılar bugün Rusya, Amerika, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye olmak üzere birçok ülkede zor şartlarda yaşamaktadırlar. Bursa'da tanıştığım yaşlıların bazıları 5-6 ülke değiştirmek zorunda kaldıklarını belirtmişler.



dir. Yollarda ölenlerin haricinde yerleşik hayata geçtikten sonrada iklime alışamayıp ölen çok Ahıskalı olmuştur. Bursa'da konuştuklarım, gençleri kayıp ettiklerini anlatmaktadırlar.

Ahıskalılardan sürgün hatıralarını derlerken yaşadıkları dramlara üzülüp uyuyamamıştım. Bu insanlık dışı sürgünün maalesef bugüne kadar ne kitabı ne filmi yapılmamıştır.

Artvinliler, Osmanlı - Rus savaşları nedeniyle iki kere toplu hâlde memleketlerini terk etmek zorunda kalmışlardır. İlki 93 Harbi de denen 1877-1878 harbidir. Artvin Ruslara bırakılınca anlaşma gereği halk Anadolu'nun diğer yerlerine geçmiştir. Bu muhacirler Anadolu'da 50 civarında köy kurmuşlar.

Sadece Şile'de 9, Balıkesir'de üç Artvin köyü mevcuttur ama hiçbir yazılı kaynakta yer almamışlar. Ziyaret ettiğim köylerde Artvin yemekleri yapılmakta ve köylüler cadi (mısır ekmeği) yemeden duramadıklarını söylemekte. Artvin ağız özellikleriyle konuşmakta ve Artvin gelenekleriyle yaşamaktalar. Aradan 133 yıl geçmesine rağmen uzun yıllar dışarıdan kız almayarak özlüklerini korumaya çalışmışlar.

Göç ettikleri topraklara uyum zorluğu çekmişler. gönülleri ata topraklarında kalmış. Muhacirliğin izleri kolay silinmemiş. 1914 yıllarında Anadolu'ya kaçmak zorunda kalan Artvin muhacirlerinin bazıları küçük görülmüş. Artvin'de kadınlar üç etek giyermiş. İç Anadolu'da bu elbise bilinmiyormuş, "Kuyruklu muhacirler" diye lakap takmışlar. Çok iyi yerler verilmesine rağmen istemeyip memleketlerine dönmüşler. Çorum'da muhaciri seven bir kıza göyle mani dizmişler:

Cevizin oytuğuna
Gün doğar çoytuğuna
İnsan meyil verir mi
Muhacir çoçuğuna

Artvin'in bağlı olduğu olan Batum vilayeti de Ruslara bırakılınca binlerce insan Türkleri tercih edip Anadolu'ya gelmiş. Padişah, pek çok muhaciri Gülcemal isimli vapurla aldırılmış. Osmanlı Devlet Arşivinden aldığım belgelerde ücretsiz arazi vererek köyler kurdurduğu kayıtlıdır. Göç edenlerin sayısının çokluğu nedeniyle Acara'daki köyler ıssız kalmış.

Artvinlilerin ikinci göçü 1914'te olmuş. Ben bu göçü yaşayanların anılarıyla büyüdüm. Bu tanıklar aramızdan ayrılınca, hata yaptığımı anlayıp bu konuda çalışmaya başladım. 250 kişiyle konuştum. Onlarca köy ve dört il gezdim. Gidemediğim yerlerde telefonla bilgi aldım. Osmanlı ve Cumhuriyet arşivine giderek muhacirlerle ilgili belgeler aldım. Osmanlı zor şartlarda olmasına rağmen muhacirleri korumaya çalışmış, onlara kucak açmış, yardım etmiş. Muhacirler için komisyon kurmuş.

Rusların 1914'te Tiflis'te yayımladıkları Kafkazi Kalenderi (Salname) bilgilerine göre Ardanuç'tan muhacir olan köylerin nüfusunu çıkardım; On bin civarında. Diğer ilçeleri de sayarsak bu sayı daha da artar. Artvin de Şavşat ilçesi haricinde halkın büyük bir bölümü muhacir olmuş. Kasım-Aralık aylarında yaya olarak yola çıkmışlar. Türk askeri Ardahan'da bozguna uğrayınca Ruslar köyleri yakmaya başlamış. Halk hayvanların ve samanlığın kapısını açmış sırtlarına ne alabilmişlerse yola çıkmışlar. Üzerlerine kar yağmış. Açlıktan ve soğuktan binlerce insan Yusufeli de-

relerinde ölmüş. Dedemin annesi, babası ve kız kardeşleri de o bölgede ölmüş. Babasının mezarını bulmayı çok istemesine rağmen gidemedi. Yıllar sonra ben gittim ama bulamadım.

Ardanuç'ta Ruslar otuzun üzerinde köy yakmışlar. 1914'ten öncesine ait hiçbir hatıra kalmamış. Muhacirler yollarda öldüğü için köy mezarlığında bir kuşağın mezarı da yoktur.

Anneannem Hayriye Çelik; muhacirlikte annesini, babasını, iki ablasını ve çocuklarını, amcasını kaybetmiştir. Hiç birisinin mezarı bilinmiyor. Birçok yeri dolaştıktan sonra Adapazarı'na gelmişler. Annesi evde hasta yatıyormuş. Kardeşleri çalışmaya gitmiş. Kardeşleri eve gelmiş ki anneleri ölmüş. Anneannem de memesini emiyormuş. Anneannem evde yalnız kalmış. Ekmeği kıramayıp ağlamış. Anne ve baba diyemediği için çok üzülmüştü.

Babaannem Cevahir Önal da yollar da bütün akrabalarını kayıp etmiş. Tek başına köye dönmüş, ev yanmış. Çok zor şartlarda hayatını idame ettirmiş. Kız kardeşi Sultan, Sivas'ta birinin yanında kalıyor. Daha sonra arattırıyorlar ama bulamıyorlar. Geçen yıl ben araştırdım çocuklarına ulaştık. Annelerinin Artvinli olduğunu dahi bilmiyorlar. Hiçbir yakınına göremeden bu dünyadan göçmüş.

Başka milletlerin sürgünleri sürekli gündemde. Bizim sürgünümüzle ilgili bilgiler yetersiz. Yeni kuşağın muhacirlikten bile haberi yok. Bu konuda mutlaka etraflıca çalışmalar yapılmalı.

Ardanuç'un Soğanlı (Cuğö) köyünden Âşık Nebi, muhacirliğe giderken şu dizeleri söylemiş.

GÖRDÜZ MÜ?

Garip bülbül vatanından yad oldu
Varıp dala konu gördüz mü
Bir dem idi elalem de şad oldu
Şemsiye gönlümüz söndü gördüz mü?

Hepimiz benzerdik besli boğaya
Tenezzül etmezdik beye ağaya
Geçin karşısına bakın Cuğö'ya
Kalmadı bir hane yandı gördüz mü?

Cümlemiz Mevla'ya olmuşuz asi
Yürekte silinmez gam ile yası
Şimdi oğ'l uşağın here idaresi
Efkârı sırtına bindi gördüz mü?

Ahıskalılar göç üzerine aşağıdakiler gibi pek çok ağıtlar söylemişler:

Dağ ayrı duman ayrı
Saz ayrı keman ayrı
Ayrıldık ayrı düştük
Gezah bir zaman ayrı

Tiflis'a enanda kuruldu çadırlar
Geliyor asker doluyor taburlar
Allah sen ana bacılara ver sabırlar
Ana ben gediyerim sen helal eyla

Frenkla kavgaya giranda
Ordunun başi Frenga girdi
Süngünün kaşı yüregimi deldi
Ana ben gediyerim sen helal eyla

Açıldım açıldım örtünamadım
Ekserlik çetindi kurtulamadım
Karıştım orduya baş edamadım
Ana ben gediyerim sen helal eyla

Evleyinan ikindinin çağında
Bir gül bitmiş Türkiya'nın bağında
Yıhılsın Gürcistan'ın bağı
Gürcilar yaraladı yaram var benim

Şimdi konuyla ilgili değişik zamanlarda yaptığım derleme çalışmaları sırasında değişik kişilerden dinleyerek kayda aldığım acı muhacirlik hatıralarından birkaçını sizlerle paylaşmak istiyorum:

93 MUHACİRİ BALIKESİR'DEKİ ARTVİN KÖYLERİ ve HATIRALARI:

Balıkesir'de Batum muhacirlerinin kurduğu on kadar köy var.

ARTVİN ve KÖYLERİNDEN GELEN MUHACİRLERİN

BALIKESİR'DE YERLEŞTİKLERİ YERLEŞİM YERLERİ

* ARMUTALAN KÖYÜ- BALIKESİR

* BALYA- YENİKAVAK KÖYÜNÜ ARTVİN BORÇKA İLÇESİNDEN GELEN GÖÇMENLER KURMUŞTUR.

* GÖNEN-BALCIDERE KÖYÜ- (ARTVİN MURGUL İLÇESİNDEN GELENLER)

* GÖNEN- KOÇBAYIR KÖYÜ - (ARTVİN MURGUL İLÇESİNDEN GELENLER)

* MANYAS-HACİBRAHİM PINARI KÖYÜ (ARTVİN'DEN GELENLER)

1877-1878 yıllarındaki Osmanlı - Rus Savaşı'nda Artvin'in Murgul ilçesinin Ereguna adlı köyünden gelen atalarımız bu köyü kurmuş. Gemi ile önce İstanbul'a gelmişler. Bandırma'dan sonra birkaç yer gezerek şu andaki köyü kurmuş-

lar. Köyün eski adı da Artvin'deki köylerinin eski adıymış. Ormanlık bir alanmış. Ormanlar kesilerek köy kurulmuş. (Nadide Çelik - Gönen Balcıdere Köyü)

Atalarım Borçka'nın Arvcet (Örcüler Köyü Mah.), Çavuşlu, Muratlı ve Macahel köylerinden 60 hane vapurla İstanbul'a 93 muhaciri olarak gelmişler. Önce Gönen ve Manyas'a gelmişler.

Devlet arazi verip yerleştirmiş. Ova sinekli olur diye beğenmeyip Balya'ya gelip Yenikavak Köyü'nü kurmuşlar. (Mustafa Demir - Balya - Yeni Kavak Köyü)

A- Biz Akkoyunlular'dan geliyoruz. Hurşitgil sülalesindeniz. Büyük dedelerim Konya'da cinayet işlediği için Usot Köyü'ne iki kardeş gelip yerleşmiş. Köylüler suya koymamış, köyün dışında su buldukları için evlerini oraya yapmışlar. Ayılardan rahatsız olup Nanavur mevkiinde Hurşit dedem ev yapıyor. Beş çocuğu oluyor. Orasını mahalle yapıyor. Dedem Ahmet Çavuş 25 sene askerlik yapıyor. 55 yaşında askerden geliyor. Köydeki Hazım dede diyor ki: "Bu yaştan sonra senin çocuğun olmaz."

Onun yirmi beş yaşında kızı varmış, onunla evlenmiş. Dört oğlu, iki kızı oluyor. Muhacirlikten önce de köyde hiç gâvur yoktu. Şu andaki konuştuğumuz dilden başka dilde konuşulmazdı. Ezan okunurdu.

Yalnızçam'dan Rus topu kurup köylere atıyor. Kاپıyı açık bırakan çıktı. Kış mevsimiydi. Kılacet Köyü'nün Dalahet mevkiinden yiyecek almak için on üç kişi geri geliyor. Köyde kimse yok. Bir evde lokum yapıyorlar. Kapiya diktikleri nöbetçi lokum yemek için içeri giriyor. Altı tane Ermeni kapiya geliyor, tanıdık oldukları için şüphelenmiyorlar. İçerdeki bir kişi kaçıyor. On iki kişiyi ipe dizip büyük bir ağaca bağlayıp süngü batıra batıra öldürüyorlar. Kaçan kişi bunları sırttan ağlayarak seyrediyor. Durumu gelip köylülere anlatıyor. Duramayacağımızı anlayıp İspir'e hareket ettik. Yerimiz belli olur diye ateş yakamıyoruz. Ağlıyor sızlıyoruz. Yorgan sırtımda, bir günlük yiyeceğimizi aldık. Küçük amcam orada davarı otlatıyordu. Babam da orada öldü. Anamı amcamla evlendirmek istediler. Anam kabul etmedi. "Çiylik çıkardınız. Ben çocuğumu bekler, sizinle memlekete dönerdim. Artık sizinle kalamam, Çorum'a kardeşlerimin yanına döneceğim." dedi.

Muhacirliğe çıkanda kar yoktu, soğuk vardı. Bütün köy boşaldı. Rusların top seslerini duymadık. Bayır bacak yol yok. Tanzot'tan, Dalahet'ten aşip gittik. Çoruh'un kenarında durduk İspir'e doğru. Köprüyü sökmüşlerdi, ağaçları duruyordu. Kenarlarına ip germişlerdi. Onu tuta tuta geçtik. Ben küçüktüm, geçirdiler.

İspir'in içinde Çirkini'de üç sene kaldık. Sadece bizim aile vardı. Orada iki nine vardı. Pembe ve Rabia Nine. Rabia Nine bizi taş ile kovuyor



ve diyordu ki: "Pinti muhacirler, buraya geldiniz de bizim yerimizde duruyorsunuz." Pembe Nine, dut ile cevizi dövüp bir yumurta kadar yapıp bize verirdi. Akşama kadar bizi tutardı. Yiyecek yok, açız. Büyük amcam un bulmaya gitti. Geri boş döndü. Biz de ağlıyoruz: "Hani bize ekmek? Açız." "Bulamadım. Ne edeyim, yok."

Tor kesesinden altını döktü. O zaman altın şimdiki gibi kıymetli değil. İspir'de çorba verdiler, hasta var diye içmedik. Üç sene sonra geri döndük. Çoruh'tan, köprüden geçtik. Yokuşa yukarı çıkıp köye vardık. Evler yanmış. Sadece üç ev kalmış. Ermeniler gelip kalıyormuş. Köyün içi de orman gibi olmuş. Otlar büyümüş. Durguna, galolar sarmış (yabani bitkiler). Yılan-dan içeri girilmiyor. Köye beş altı hane gelmişti.

Karnımız aç, tarlaların başındaki sarolları (bir cins yaban eriği) yemeye gidiyoruz. Ermeni tobileri (Ermeni erkek çocuğu) yedirmiyorlar. Bizden büyükler. Gelip diyorlar ki: "Biz buna kan dökmüşüz." Dövüp yedirmiyorlar. 5-10 kişi Rabat'tan geliyor. Onlar Türkçe konuşurdular. Amcam Eyüp'ün çok Osmanlı bir karısı vardı. Onun tanıdığı Poğuş, Şimon, Rustaka isimli Ermenilere diyor ki: "Sizin oğlanlar bizim çocukları dövüp erik yedirmiyorlar. Ne edelim ki dövmesinler?" "Kaftanını geriden başına geçir. Eteğine küçük taş doldur. Onlar geldi mi taş savur. Bir yerlerini kırma da. Deliliğe vur."

Amcamın karısı Ermeni erkek çocukları bizim köye erikleri yemeye geldi mi deliliğe vurup taş attı. Onları öyle korkuttu ki ağaçların tepesinden atlayıp kaçıyorlardı, "Deli kadın geldi."

diye. Arnavul Mahallesi'ne kadar peşlerine gitti. Onları öyle yıldırı. Rahat erik yedik.

Deli Halit Paşa iyi bir adamdı. Buraları o kurtardı. Ardahan'da Türk-Rus savaşı varmış. Türk komutanını Ruslar kandırıyor, ateş ettirmiyor. Onu da bir çavuş vuruyor. Sinduzgum diye bir yer var, aşağı doğru meyilli. Rus, Türk'ü öyle kırıyor ki aşağıya doğru kan akıyor. Düdübe Köyü'nden bir arkadaşım vardı, o söylerdi, ağlardı.

B- Muhacirliğe gidende on üç yaşındaydım. Kökümüze Ofluoğlu derler. 1914'te güz mevsiminde gittik. Tarlada tütün vardı. Karadeniz'de kimse yok. Hep gittik. Yaya gittik, yol yok, köprü yok. Arkamızda eşya. Derelerden geçerken el ele tutuştuk, ip gibi dizilip geçtik. Yol kenarlarında yattık. 3-4 sene kaldık. Biz muhacirliğe gidende babam Sibiry'a'daydı. Köye geliyor ki boş. Evin bir kapısından girip diğer kapısından çıkıyor. Arhavi'de muhacirliğe gitmemiş, akrabamızın yanına gidiyor. Yerler boş, o da tütün ekmiş. Biz Ordu, Düzköy ve Uluğbey'deydik. Babam, Arhavi'den kalkıyor, üç ay sonra bizi buluyor.

Lazlar hep muhacir oldu. Yolda yoruldum, dizlerimin canı gitti. Annemin arkasında yük, ufak kardeşim de omzunda. "anne ben gidemiyorum." dedim, beni dövdü. Gizlice geri döndüm. Yara çıktım, kayaların arkasına gizlendim. Muhacirler kum gibi geliyor. Annem benim yokluğumu fark edip geri aramaya geliyor. İsmimi bağıyor ama cevap vermiyorum. Ölüp kurtulmak istiyordum. Annem gelip beni bulup indirdi. İyice dövdü. Ağabeylerimin yüklerini birleştirdi, beni onların sırtına verdi.

Ordu'da Ermeni mahallesine yerleştik. Aç kaldık. Artvin ağası Enis Bey, Murat Bey sahipsiz hayvan bulup getirip et dağıtırlardı. Kavurma yapıp yerdik. Aç kalmamak için sakız gibi çiğnerdik. Beyler bizden önce köylerine döndüler.

C- Ahıska'da yaşadığımız zaman babam anama kıkıl (küçük ekmek), papa (mısır unundan yapılan bir yemek), cadi (mısır ekmeği) yaptırtıp yiyerek günlerimizi geçirirdik. 1939 senesinde 2. Cihan muharebesinde babamı askere götürdüler. Babamla beraber köyün erkeklerini de götürdüler. Geride çocuklar yaşlılar kaldılar. Dedelerimiz de Çanakkale'de savaşmışlar. Köyümüz 395 haneydi, hepsi Osmanlı Türk'ü.

Bir gün baktık ki Rus askerleri geldi köyümüzü sardı. Şenlik ağlamaya başladı. Dışarıya kimseyi çıkarmıyorlardı ama içeriye alıyorlardı. Ana baba günüydü. Gün çıktığı zaman haber geldi ki herkes yiyeceğini toplasın. Alman faşistleri geliyor onlardan sizi koruyacağız. Sahipsizler hiçbir şey alamadılar.

Yorgan döşek ancak aldılar. Sahipliler hayvan kesip kavurma yaptılar. Ağlayanlar, sızlayanlar, oğlu başka yerde kalanların sayısı belli değil.

Sabah oldu büyük kamyonlar geldi bizi doldurdular. Azgur'a geldik. Kilde'de trenler duruyor. Hayvan vagonlarına her birine beş altı hane doldurdular. Düştük yola. Tren duruyor yemek geliyor. Kimin adamı varsa o alıyor. Ekmek taş gibi. Islatıp ancak yiyeceğiz. Tiflis'i geçtik, Bakü'ye ulaştık. Sonra Bleşar'a geldik soğuktan titriyoruz. Bizi denize atacaklarmış diye bir haber yayıldı. Çeçen tarafından gelen Lezgiler dedi ki: "Siz bunları denize atarsanız, bütün dünyaya haber veririz." Onlar da Müslüman. Ural dağlarını aşarken çok zorlandık soğuktu. Yemek almaya gidemiyorduk. Gidenler donup kalıyordu. Yaşlılar inemiyordu. Ölenleri trenden aşağıya atıyorlardı. Orta Asya'ya ulaştık. Oraya da haber vermişler ki "insan yiyenler" geliyor. Vagonları dağıttılar bizden kaçtılar. Bunların dillerini anlamıyoruz. Biz diyoruz "Gel.", onlar diyor "Biyo." Bir zaman sonra baktılar böyle bir şey yok bize alıştılar.

Özbekistan'da açlık zamanı. Yonca toplayıp yiyoruz. Bu nedenle ölenlerimizde oldu. Süpürge tohumunu öğütüp kavurduk yedik. Hükümet bize kepek

verdi. Kocaları askerde olan kadınlar çocuklarıyla beraber zor dolanıyorlardı.

Bu mahalleden öteki mahalleye gitmeye izin vermiyorlardı. 1944'ten 1956 senesine kadar günümüz bu oldu. Askerlerimiz muharebeyi kurtardıkları zaman Ahıska'ya geliyorlar ki kimse yok. Hükümet bunlara durumu anlatıyor. Orta Asya'ya gelip ailelerini bulup çel çocuklarına sahiplik ettiler. Bir türlü dolandık, okuduk.

Yetkililer, 1956 senesinde istediğiniz yere gidebilirsiniz diye bizi serbest bıraktılar. 45 hane toplandık, eşyalarımızı trene yükledik. Vatan toprağına gitmek istedik. Ahıska'ya çıktık vagonların kapısı açıldı inmeye başladık. Gürcüler başladı bağırmağa: "Tatrebi geldi. Biz öldük ne yapak." Polisler döküldü geldi bir şey yapamadı. Jandarma geldi, vagonlara doldurup geri gönderdiler. Gürcistan'ın, Abazya'nın, Oçamıra Kaldiyada vagonlarını bıraktılar. Karadeniz'in kırağında kaldık. Paramızla alıp yiyor içiyorduk. Moskova'ya yazıp durduk. 250-300 kişiyi Kalil ilçesine Megrellerin yanına yerleştirdiler. 4-5 ay kaldık. Burası bize düz gelmedi. Mağarisa'ya göç ettik. Batum'un Kobliyet'in yanı. Üç sene kaldık çalıştık okula gittik. Gürcüler gelip ramazanı bize haber veriyorlardı. "Oruçlu olduğunuz zaman işe gelmeyin. Yevmiyenizi biz yazarız." dediler. Bayram namazını kılmak için bize araba veriyorlardı. Acara Müslümanları Kur'an okur namaz kılarıdılar. 70-80 yaşlarındakiler Türkçe konuşur onlarla anlaşırdık.

Gürcistan'da 1960 yılına kadar yaşadık. "Azerbaycan'da Ahıska Türkleri köy kuruyor, gelinler." diye bizi çıkarmak istediler. Çıkmak istemedik; ana baba günü oldu. Bizleri doldurdular trene, Azerbaycan'ın Kazak ilçesinin Ahsebe köyüne yerleştirdiler. Üç dört ay sonra vatan aşkına Gürcistan'ın Gutais Kali ilçesine gittik.

Orda da saklamadılar. Gitmek istemedik "Uçakla Kazakistan'a götürürüz." dediler. Orta Asya'ya gitmek istemedik. Ermenistan'a gitmek istedik. Noyanbıryan ilçesine gittik vatana yakın diye. Üç yıl kaldık. Peşimizden gelen ailelerle 60-70 hane olduk. 1963 yılına kadar orada kaldık. Kendi isteğimizle Karayazılı'ya geldik. Orada Terekemeler yaşıyor. Azerbaycan gene şikâyet etti. Dört ay kalmıştık, bizi tekrar Azerbaycan'a götürdüler. Sahatli ilçesinin Adıgön köyüne gittik. 1967 yılına kadar 700 Ahıskalı hane olduk. Bizim köylülerde 150 hane oldu. Kendi köyümüzün adı olan Sur adını vererek köy kurduk.

Bizim umudumuz, isteğimiz Ahıska vatan toprağına bunu ümit ediyorduk. Gürcüler bizi Ahıska'ya koymuyor. O gün olur mu Türkiye'ye bayrağına gitmek. Gürcü tanışları olanlar Ahıska'yı görebiliyorlardı.

Köyümüze Gürcü, Ermeni karışık dolmuş yaşıyorlar. Has Gürcüler bize bir şey demiyorlardı.

Gelin" diyorlardı. Ermenilerden kız alıp verenler bizi istemiyorlardı. Bizim milleti tehdit ediyorlar. "Gürcü olursanız, haç asarsanız Gürcistan'a alırsız." diye. Ahıskalılar: "Biz Osmanlı Türk'ü, dünyayı fetheden Osmanlının torunları, hiç Gürcü dilini, dinini kabul eder mi?" diye karşı çıktılar.

Türkiye'nin kapısı açıldığı zaman şükür ettik Allah'a ki dede toprağına kavuşuruz inşallah. Dualarımız kabul oldu 1992'de geldik Türkiye'ye. Turgut Özal ne zaman ki Kazakistan'a gitti. Orda Ahıskalılarla konuştu. Bizi de Iğdır'a getirdi. Kanun çıkardı. O rahmete gitti bu kanun kayıp oldu. Bir aylık vizeyle gelenler kaldı. Vatandaş oldu. Türkiye devleti kucak açtı. Fergana hadisesinde Özbekler milletimiz fena kırdılar. Rusya'ya gidenler Türkiye'ye gelmiyor. Şimdi de Amerika'ya gidiyorlar.

D- Köyümüzün Adı Kıldey'di. Ahıska'ya ya gidilecek yakınlıktaydı. Yedinci sınıfa kadar okulumuz vardı. Yarı Türkçe yarı Gürcüce okuduk. Azerbaycan'dan muallimler gelirdi. Azerice öğrendik. Kızlarla beraber okuduk. Kurbanı gizli kesiyorduk. Camimiz kapandı. Kolhoza (Eski dönemlerde Rusya'da köylülerin ortak olarak çalıştıkları tarım işletmesi) ambar yaptılar. Cuma yasak. Neneler gizlice oruç tutardılar bize de öğretiler. Ufak namaz sürelerini de öğrendik.

Dedelerimizin delikanlı zamanında Osmanlı askeri bizim köye nağır toplamaya gelmiş. Delikanlılara askeri talim yaptırmışlar. Demişler ki: "Ardahan'da Ermeniler ayaklandı bizleri kırdı. Bize yardım edin."

Zengin adamlar tahıl toplamış, Gümüşhane'ye Bayburt'ta kadar götürmüşler. Şerif Dedem de onların içindeymiş. Geri dönerken arabanın tekeri kırılmış. At yuvarlanmış ayağı kırılmış. Dedem de hastalanmış.

Dedem Ahıska'ya gelmiş. Gene Ermeniler ayaklanmış. Erivan tarafına toplanmışlar. Osmanlı'ya yardım etmek için çevre köylerden de toplanmışlar. Gemilerle harman dövmüşler. Ardahan'a yardım götürmüşler.

1944 yılının güz ayıydı. Buğdaylar, mısırlar ambarlara dolmuştu. Alman-Rus savaşı sırasında Müslümanların kökünün buradan kazıyalım diye çareler düşünülüyormuş. Köyde haber yayıldı ki buradan sürüleceğiz. Nenem toplantıya gitti. Sahur vakti ağlayarak geldi. Emmingilin üç katlı evi vardı. Kimse kimseye bir şey anlatmıyor ağlıyorlardı. Nenemgil birkaç defa muhacir olmuş. Ben on dört yaşındaydım. Her eve iki tüfekli asker verdiler. "Korkmayın, bir iki hafta sonra sizi geri getireceğiz. Savaşta askerlerin içinde kalmayasınız diye sürüyoruz." dediler.

Bibimin kocası ölmüştü bizde kalıyordu. Nenem kuyruk yağını hazederdi (severdi). Eritip güvece koyardı. Ramazanda yiyecek diye. Bibime dedi ki: "Kızım, tereyağıyla, kuyruk yağını karto-



pi kuyuna göm, geri geldik mi aç kalmayalım. Daha önce geldiğimizde aç kalmıştık.” Bazıları da geri döneceğiz diye altınlarını gizletmişler.

Bir parça yatakla biraz yemeklik aldık. Bizim fakir fukara demir yolu yapmışlardı yol yeni gelmişti. Hayvan vagonlarına doldurdular. Tahtalar seyreker çakılmıştı soğuk geliyordu. Eşyalarımızı trene zor götürdük. Beş aileyi bir vagona doldurdular. On can olan aile vardı. Amerikan arabalarıyla trenin yanına götürdüler. Arkamızdan köpeklerimiz havladı göğşe kalktı.

Azerbaycan Belecara’da bizi ayırdılar. Bizi Türkmenistan’a gönderdiler. Yirmi beş güne ancak gittik. Her vagonun bir başkan seçiliyordu. Askerler yemeyi kovayla getiriyordu. Hastalar düşekten çıkıp yiyecek alamıyorlardı. Nenem 85 yaşındaydı. Nenelerimiz çok Müslüman idi. Tren durdu mu erkek var diye tuvalet ihtiyacını gidermeye utanıyorlardı. Tren tepranıp (sallanıp) gidiyordu onlar aşağıda kalıyordu. Bilmiyorduk ki ne oldu. Tren durdu mu akrabalar birbirlerini görmeye geliyorlardı. Hareket edince yerlerine gidemiyorlardı.

Ölüleri hendeklere bırakıyorlardı. Vagonlar buz tutuyordu açamıyorduk. Emim gidip kırıyorlardı ki vagondakilerin hepsi donmuş. Yere döküyorlardı. Hep Türkçe konuşurduk. Emim Rusça bilirdi. Vagonları ülkelere böldüler. Kardeşi kardeşten ayırdılar. Mail emim, Kibar emimin oğlu ve Muhammet Türkiye gitmek istiyordu. Mektup geldi ki

daha bana mektup yazmayın. Kayıp oldu Türkiye’de de bulamadık.

Özbekistan’a vardık. Bizi evlere böldüler. Kolhoza verdiler. Özbekler toprakta yaşıyorlar sobaları yok. Kuru soğuk var. Ortada ocak. Pamuk ağaçlarını yakıyoruz. Nenem de titreyerek bir şeylere sarılıp oturuyor. Birkaç ay ancak dayandı rahmete gitti.

Özbekistan’da merkezî şehirde namaz kılınıyordu. Kokan şehrinde bir tane cami vardı. Köylerde cami yasaktı. Kur’an okumak da yasaktı.

Emim yardım etti. Kolhozda çalıştım. Onların bahçe duvarı topraktandı. Onları ezip çuvalara doldurup, arkamıza alıp 3 km. uzaklıkta tarlaya götürürdük. Yılda bir kere mısır parası verirdiler. Çok hastalık çektik. Anam genç yaşta dul kaldığı için göçmüştü. Kocası askerden gelmedi 35 yaşında tekrar dul kaldı. Kocaları askerde ölen kadınlar saçlarını süpürge edip çalışıp çocuklarına baktılar.

Nasıl ki Ahıska’da malımız mülkümüz kaldı, Özbekistan’da da kuruşa satıp çıktık geldik. Özbeklerle kardeş gibi yaşıyorduk. Mekteplere beraber gittik. Sınıfın başkanı ben oldum. Özbekçe okudum. Altı ayda ancak anlaştık. Onlar Özbek pilavı yaparlardı. Etleri küçük doğrarlardı. Yazın düğün yapmak yasaktı. Sıhte köyünden gelirdi. Taştan olurdu. İki tane yumru, üstekinin kulpları vardı. Mayasız hamurdan yağlı puğaç ekmeyi cadi ekmeyi yaparlardı. Pilekiler ateşte kızdı mı yere yatırıp içine ekmek koyup kapatırdık.

Mısır ununun kepeğiyle arasını doldururduk. Üzerine kor koyardık. Mısır ekmeğini koyun sütüne, yoğurduna doğrayıp yerdik. Ramazanda erişte yaparlardı. Üzerine şekerle veya bal serperlerdi. Tereyağını da eritip dökerdik.

Âşuh Muhammed Semai vardı. Yüzümüze bakar şiir derdi. Matlanırdık (kıskanmak) ki bu şiirleri nereden buluyor. Kadın erkek ayrı oturup dinlerdi. Hikâyeler anlatırdı. Gürcü, Ermeni âşıklar gelirlerdi. Türkçe söylerlerdi. Şotomali keman çalardı. Çocukları askerde olan neneler ağlardı. Bizim köyden 150 kişi İkinci Dünya Savaşından gelmediler.

Okulu bitirdim. Fergana’da maden suyu çıkan yere çalışmaya yolladılar. Hemşire Alman nene temizlik yapardı. 180 manat alırdım hiç artıramazdım. Bizim şenlikten Özbek’le Rus’la evlenen az. Emim askerdeyken Rus kızını alıyor. Berlin’e kadar gidiyorlar. Daha sonra bizim yanımıza geldiler. Nenenin başına taş düşüyor ama daha sonra Müslüman oluyor.

Yardımcı doktor oldum. Hanımım da hemşire. Özbekistan’dan 1989’da ayrıldım. 600 Ahıska’lı aile vardı. Fergana olaylarından sonra ayrılmak zorunda kaldık. Özbekler ayrılmayın dediler ama korktuk.

Evlerimizi yok parasına sattık ancak yol parası oldu. Ahıska Türkleri Özbekistan’da, Sırıderya, Buhara, Semerkant’ta var. Özbekler diyorlardı ki: “Ahıskalılara yazık oldu. Çölleri bağ yaptılar.” Azerbaycan’a geldik. Onlardan memnun olduk. Bizlere toprak verdi para almadı. “Meshetiler öne gelsin. Aziz vatandaşlar Ahıskalılar öne gelsin. Bunlar gariptir.” derlerdi. Türkiye’den de yardım geldi. Nenem, bibim hep Türkiye’de ölmek isterlerdi.

Bizi Türkiye ye Turgut Özal aldı. Çok dilekçe verdik. Haşimdi çok garip yaşıyoruz. Tek yaşlılık maaşım var. Oradaki maaşım 30-40 dolar, yol parası etmiyor.⁵

Dipnotlar:

1- Hediye İSMİHANNOVA, Bursa.

2- Gülseher KERİMKIZI,

3- Sıddık ALTUNKAYA, Ardanuç Tosunlu Köyü, 113 Yaşında, Derleme Tarihi 2005.

4- Köşeli Resul, 1933, Sur Köyü. (2005)

5- Menemzade, Ahıskanın Kilde Köyünden, Bursa, 2005.

Kırgız ve Anadolu Türklerine Ait Bilmecelerin Karşılaştırılması

Yılmaz ÖZTEKİN

Anadolu Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Devam...

4.2.İstiare

Bilmecelerde istiare sanatının sadece bir türüne, yani açık istiareye rastlanır. Kendisine benzetilen verilir, benzeyen (bilmecenin cevabı) istenir. Diğer söz sanatlarına oranla istiare sanatı bilmecelerde daha çok bulunur. Kırgız ve Anadolu Türkleri bilmecelerindeki istiare sanatını ortaya koyan örnekler aşağıda verilmiştir:

Kırgız Türklerine ait bilmeceler	Anadolu Türklerine ait bilmeceler
Tağ kalarlık bir it bar ürbögön Ayağı çok cürbögön Kömököygö saysa söz kılat Tilin adam bilbegen Uruksatsız al üygö Bey copsuz adam kirbegen (Kulpu)	Kapıda bir kara köpek yatar Ne havlar ne ısıtır İçeriye kimseyi sokmaz Kara Osman kapıda bekler (Kilit)

Kırgız Türklerine ait bilmeceler	Anadolu Türklerine ait bilmeceler
Bir kümböz bar eşigi çok İçinde altını bar zergeri çok Kümüşü bar ustası çok (Cumurtka)	Benim bir mücevher hokkam var Yarısı altın yarısı gümüş Pençe vursam paralanır Hastaya versem canlanır (Yumurta)
Ecekem turup ketti Kışmışı tögülüp kaldı (Eçki)	Dağdan gelir sekerek Kuru üzüm dökerek (Keçi)
Kök köynökkö pahta caydım (Bulut)	Dağ başına pamuk serdim (Bulut)
Üy üstündö köp bermet (Cıldız)	Avuç avuç inciler Işık verir geceler (Yıldız)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi bilmecelerde kendisine benzetilen verilmiş, benzeyenin bulunması istenmektedir. Örnek olarak verilen 5 adet bilmecede de istiare sanatı kullanılarak benzeyenin değişik özellikleri sıralanmış, dinleyiciden zekasını kullanarak bilmeceyi çözmesi ve benzeyeni doğru tahmin etmesi beklenmektedir.

4.3.Mecaz-ı Mürsel

Mecaz-ı mürsel sanatı bilmecelerde kullanılan

söz sanatlarından biridir. Bilmecelerde, bu sanatın bir özelliği olan parça-bütün, bütün-parça ve sebep-sonuç ilişkisine daha çok rastlanmaktadır. Kırgız ve Anadolu Türkleri bilmecelerinde bu söz sanatının çokça kullanıldığı yapılan incelemeden anlaşılmıştır. Bu iki Türk boyunun bilmeceleri arasında var olan benzerlik aşağıdaki örneklerde bir kez daha gözler önüne serilmektedir.

Kırgız Türklerine ait bilmeceler	Anadolu Türklerine ait bilmeceler
Kel kempirim catalı Tüktü tükke katalı Kızargandı basalı Bozargandı cabalı(Kirpik-Ot-Tündük örtme)	Kalkın kızlar yatalım Kılı kıla takalım Kızılıcığı gömelim Uzuncuğu sürelim (Uyku-Ateş-Sürgü)
Bar bar on eki Barmakları on eki Kulaluudan tonu bar Kuyruğunun uçunda Kırkka cakın kalı bar (Mışık)	Mesel mesel meliki Tırnakları on iki (Kedi)
Tap tap tamanek Tamdan çıkkın koyonek Külü şaar içinde Külüp turgan koyonak (Küzgü)	Tap nedir tapan nedir İlkbaharda gümüş nedir Ne yerdedir ne göktedir Cümle alem içindedir (Ayna)
Beş tokmok otuz sak Bir beti kara bir beti ak (Namaz-Orozo-Tün ü kün)	Allah'ın buyruğu Beş okka kendisi Otuz okka gövdesi (Namaz ve Oruç)
Körgülöçü kuyruğum Kuyruğunun murdu uzun Atın atap andan son Tapkılaçı tumsuğun (Pil)	Kuyruğu kadar burnu var (Pil)
Kiyim kiy desen Kıldan başkanı kiybayt Tamak ce desen Sakalı biyleyt (Eçki)	Sakalcığım upuzun Koyuna benzer özüm Değme çoban sen bana Tırmanayım dağlara (Keçi)

4.4. Teşhis

Duygusu, hareketi, konuşması olmayan somut ya da soyut varlıkları duyar, konuşur bir hale getirmektedir. Bilmecelerde konuşması ve hareketi

olmayan soyut veya somut varlıklara anne, baba, kız, oğul, gelin gibi aile adları verilir. Bu varlıklar ya birinci tekil şahıs ağzından konuşturulur ya da “el öpmek, gebe kalmak, gezmek, yo-

rulmak” gibi özelliklerle verilir. Teşhis sanatı da diğer bahsi geçen söz sanatları gibi bilmecelerde kullanılan sanatlar-
dandır.

Kırgız Türklerine ait bilmeceler	Anadolu Türklerine ait bilmeceler
Kırgız Türklerine ait bilmeceler Kelgen da kol beret Ketken da kol beret (Eşiklin tutkası)	Anadolu Türklerine ait bilmeceler Bir gelinim var Gelenin gidenin elini öper (Kapı Kolu)
Kiçinekey kelingçek Üy aylanıp boozuyt (İyik)	Bir gelinim var Döner dolaşır gebe kalır (İğ)
Ar kaysı üydö belboo baylanıp kempir catat (Şıprığı)	Bir ninem var üç kuşak bağlar (Süpürge)
Özü sopu zaar kız Katınıdır nikesiz Balası alalrı arambı (Koroz)	Abdestsiz ezan okur Nikahsız kadın taşır (Horoz)
Biz yam biz yam biz edek Biz yam sizdey kız edek Belibizdi bayladı Bizdi Kuday aydadı (Şıprığı)	Dağda idim dağ idim Başı tuğlu bey idim Eve geldim evlendim Belimecek bağlandım (Süpürge)
Keçke iş kılıp eç kaçan talıbayt Tünküsün es alıp tang atkança uktayt (But kiyim)	Akşama kadar gezer Sabaha kadar ağzını açar (Ayakkabı)
El uktasa da Esenkul Çunak uktabayt (Saat)	Gece durmaz Gündüz durmaz Yorulmak nedir bilmez (Saat)
Toguz toygo cük kelse Toybody takır çöntöğüm (Teğirmen)	Dünyayı doyurur kendi doymaz (Değirmen)
Köpüröönün түbündö Kör eşen iyne sayıp oturat (Kirpi)	Yüzlerce iğnesi var Ama dikiş dikemez (Kirpi)

5.BİLMECELERİN TİP AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Şekil bakımından bilmeceler manzum ve mensur iseler de manzum olanların çoğunlukta olduğu gibi, bir kısım mensur parçaların da aslında manzum olması muhtemeldir. Kırgız Sovet Ansiklopedisi'nde "tabışmak": "Halk şiir sanatının bir şekli, bir şeyin veya hareketin çoğunlukla değişik manadaki şiirsel şekilde ifade edilmesidir." Şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, bugün mensur olarak kullanılan bilmecelerin aslının manzum olması ihtimali kuvvetlidir.

İncelediğimiz bilmecelerde mısra sayısı olarak bir, iki, üç, dört, ve daha fazla mısradan meydana

gelen bilmece örnekleri az olmakla beraber, bunun yanında iki ve dört mısıralı bilmecelerin sayıca daha çok olduğu göze çarpmaktadır.

Asırlar boyunca ağızdan ağıza naklolunurken çeşitli kelime, hece hece düşmesi veya hece ilaveleri olduğundan dolayı hece sayılarında eşitlik olmayabiliyor.

Kırgız ve Anadolu Türkleri halk edebiyatlarında bir, iki, üç ve dört mısradan meydana gelen bilmeceler için aşağıdaki örnekleri verebiliriz:

5.1.Bir Mısradan Meydana Gelen Bilmeceler

Bir mısradan meydana gelen bilmecelerin kimisi tam bir cümle teşkil ederken, kimisinde de yüklem belirtilmemiştir.

Kırgız Türklerine ait bilmeceler	Anadolu Türklerine ait bilmeceler
Buçuk ayakka ayran uyuttum (Ay)	Yol üstüne yoğurt döktüm (Ay)
Özü asmanda carığı cerde (Güneş)	Kökü gökte dalları yerde (Ay)
Sarı atım turgan cerde çöp çıkpayt (Kolomto)	Sarı öküzün yattığı yerde ot bitmez (Ateş)
Un undun üstünde üstün (Ciyde)	Altı odun ortası un üstü kadife (İğde)
Öldöp ura kurgak çığat (Nan)	Yaş soktum kuru çıktı (Ekmek)
Col çetinde mayлуу kayış (Cılan)	Yol üstünde yağlı kayış (Yılan)
Kara tokoy içinde kara donguz (Bit)	Çayır çimen üstünde kuzular yayılır otlar (Bit)
Eşıktin adlında bel baylanuu kul catat (Şıprırgı)	Kapı arkasında köle (Süpürge)

5.2.İki Mısradan Meydana Gelen Bilmeceler

Kırgız Türklerine ait bilmeceler	Anadolu Türklerine ait bilmeceler
Sandığımda köp ok Erte turup karasam biri de çok (Cıldız)	Akşam baktım çoktu Sabah kalktım yoktu (Yıldız)
Beş kiçine üyü bar Calgız bir eşiği bar (Meeley)	Ne kanı var ne canı Beş tanedir parmağı (Eldiven)
Kiçinekey beçel Sünggüp barıp suu içir (Kaşık)	Benim bir kızım var Her gün suya girer (Kaşık)
Kanatı bar kuş emes Suu tübündö taş emes (Balık)	Kuyruğu var at değil Kanadı var kuş değil (Balık)
Canduudon tilsiz Cansızdan gülsüz (Balık-Ancir)	Hayvanlardan dilsiz Meyvelerden gülsüz (Balık-İncir)
Cıl sayın uzara beret Al imaratka kerek (Terek-Kavak)	Allah'tan almış izni Göğe doğru uzununu (Kavak)
Özü kögöröt Başı tegerek (Kün karama)	Altı tabak Sini göbek (Ayçiçeği)
Ayağı çok cüröt Tili çok süylöyt (Kat)	Ağız içinde dili yok Konuşur adam gibi (Mektup)
Kün kürküröyt Kümön şarkırayt (Köörük)	Gök gürlür gürgen çatlar Tavuk бүкүлмүş otlar (Körük)
Aydan azan çıkarsa Aalamga uğuluptur (Kün Kürküröö)	Hızır çaldı kılıcı Magribe vardı ucu (Gök gürlemesi)

5.3.Üç Mısradan Meydana Gelen Bilmeceler

Kırgız Türklerine ait bilmeceler	Anadolu Türklerine ait bilmeceler
Sap-sarı kap sap-sarı kap İçinde top tolo un Un içinde uzunçarak cığaç oturat (Ciyde)	Al canfesten donu var İnce elekten unu var İçinde bir odunu var (İğde)
Almış at On eki kat Künü-tünü uktabay cat (Saat)	Babası tembel Annesi daha çalışkan Altmış da çocukları var (Saat)
Oydo olong Kırda kılang Bir kap cılan (Kömöç-Kiyik-Töönün içeği)	Köy imamı Dağ balabanı Dere süleymanı (Horoz-Tavşan-Balık)

5.4.Dört Mısradan Meydana Gelen Bilmeceler

Kırgız Türklerine ait bilmeceler	Anadolu Türklerine ait bilmeceler
Caratkandı calgagan Caratılış baylagan Eç bir caka kozgotpoy Öz cayına karmagan (Kün)	Hem yaşatır hem yakarım Benden doğar kış bahar yaz Taa ezelden beri varım Ben olmazsam hayat olmaz (Güneş)
Al tegirmen taşı bar Bul tegirmen taşı bar Onu tapkan cigittin Cüz cıyırma çaşı bar (Tiş-Til)	Küçücük küçücük kardeşler Birbirine çok eşler Küçücük değirmende Görür ne büyük işler (Diş-Dil)
Sarı at minip suu keçtim Salkını mağa tiygen cok Sarı kestik alıp ton bıçtım Munun öönu da maga tiygen cok (Uyku)	Şırıl şırıl sudan geçtim Şırıltısını duymadım Yeşil çimen üstünde kumaş bıçtım Kırıltısını bulamadım (Uyku)
Sarı at minip suu keçsem Salkını mağa tiygen cok Sarı kımkap ton bıçsam Öönü mağa tiygen cok (Rüya)	Çipil çipil sudan geçtim Çipiltisini duymadım Boyumca kaftan kestim Kıptısını görmedim (Rüya)

SONUÇ

Yapmış olduğumuz incelemeden görüleceği üzere, bilmeceler günlük halk yaşamışının izlerini ve halkın tabiat olaylarıyla ilgili gözlemlerini yansıtır. Gerek Kırgız ve gerekse Anadolu Türklerine ait bilmeceler tema ve tip olarak benzeşmektedirler. Ayrıca bilmecelerde kullanılan söz sanatlarında da bir yakınlaşmanın mevcut olduğu müşahade edilmektedir.

Bilmece örneklerinden de anlaşılacağı gibi Kırgız Türkleri arasında söy-

lenen bilmeceler ile Anadolu Türkleri arasında söylenegelen bilmeceler arasında anlam içeriği bakımından benzerlikler devam etmekle birlikte; bunun yanında doğal olarak şive farklılıkları da kendini göstermektedir.

Çeşitli yönlerden karşılaştırması yapılan bilmeceler, Kırgız Türkleri ile Anadolu Türkleri arasında düşünce, görgü, ahlak, seziş ve duyguların aynı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu özellikler de Türk kültüründe devan eden ortak geleneği gösteren bir delildir.

Dipnotlar

- 1.Prof.Dr.Şükrü Elçin, Türk Bilmeceleri, İstanbul 1970, 111
- 2.Kuttugali İbraimov, Tabışmaktar, Frunze (Bişkek) 1985
- 3.Naki Tezel, Türk Halk Bileceleri, İstanbul 2000
- 4.Şükrü Elçin, "Bilmece" Türk Dünyası El Kitabı
Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1992, c.3, s.358.

Kıbrıs Kadın Havalarının Bir Kahramanı: TEĞİYE TAÇKIRAN

Selçuk GARANTİ
KKTC Turizm, Kültür ve Çevre Bakanlığı, Kültür Dairesi Müdürlüğü
Kıbrıs Havaları Derneği Başkanı – Kıbrıs Havaları Araştırmacısı

TEĞİYE TAÇKIRAN

Annesinin ismi Cemaliye, babasının Cemal. Anne tarafı Magundalı, baba tarafı ise Hirsoflu'dur. Tegiye, 14 Nisan 1931 tarihinde Baf'ın Magunda köyünde doğar. Daha 14 aylıkken annesiyle babası ayrılır. Bu ayrılıktan dolayı bebek Tegiye, Hirsofu'da babaannesinin yanına verilir. Tegiye, Hirsofu'da büyür ve evlenir. 4 kız ve 6 oğlan olmak üzere 10 çocuk annesi olur. Magunda'yla irtibatını koparmaz, fırsat buldukça akrabalarını ziyarete gider. 14 Ağustos 1975'te Nüfus Mübadelesi nedeniyle ailesiyle birlikte Hirsofu'dan Kuzeye göç eder ve Gadagobya'da (Zümrütköy) ikâmet etmeye başlar.

Tegiyaba şakacı karakterli, esprileriyle dikkat çekmeyi beceren, anlattıklarıyla güldürürken düşündürebilen bir yapısı vardır. Hiç beklemediğiniz bir anda size manıyla cevap verebilir! Tegiyabayla ilk defa konuşuyorsanız söylediklerini biraz düşünmelisiniz. Aksi takdirde "annamadı" der! Şöyle ki; "Ne halısa o gadar besmeleyinan yatırım oğlum, bütün bildiglerimi okurum, gene da uyurkana görmem, yürüyemem da!"

Eskiden kadınlar arasında salıncak kurup sallanılan, sallanırken de manilerle atılan dönemin kaynak kişilerindendir. Gadifeli, Telgıraf, Çatis-ta bazen de başka havayla

atıştıklarını belirtmesi bizlere, atışma havalarımızın birden çok olduğu bilgisini de vermektedir.



Derlemeci Selçuk Garanti, Kaynak
Tegiye Taçkiran ile 1. Kıbrıs Havaları Gecesi'nde
(7 Mayıs-2008)



TEĞİYE TAÇKIRAN'DAN ALINAN HAVALAR HAKKINDA

BAYGIN CEMİLEM

Tegiyaba, Baygın Cemilem isimli bu havayı babasından öğrendiğini ve başka hiç kimseden de duymadığını vurgular. Kendi deyimiyle "Bir gece evde ocag başında otururken

babam söyledi, ben da kaldırdım⁽¹⁾. Evvel duyardım hemen kaldırırdım! Şimdi..."

BAYGIN CEMİLEM

Kaynak: Teğiye Taçkiran
Derleyen: Selçuk Garanti (27.03.2008)
Notaya Alan: Selçuk Garanti (02.11.2008)
Düzenleyen: Selçuk Garanti (24.11.2009)

5
10
14
19
22

Mangalım var maşam var Baygın Cemilem
Sa racay sañ sar be var ni Bay gın Ce mi lem
Sa racay sañ sar be ni Bay gın Ce mi lem

Sen den â lâ pa şam var
A ya ğı ma dü şen var
A ya ğı ma dü şen var

1. 2. 3.

Mangalım var maşam var Baygın Cemilem
Senden âlâ paşam var
Saracaysañ sar beni Baygın Cemilem
Ayağıma düşen var
Saracaysañ sar beni Baygın Cemilem
Ayağıma düşen var

Mağunalar yabdırdım Baygın Cemilem
Deryalara saldırdım
Mağunamın ismini Baygın Cemilem
Gerdanıña yazdırdım
Mağunamın ismini Baygın Cemilem
Gerdanıña yazdırdım

Mağunam yeşil boya Baygın Cemilem
Boyadım saldım suya
Yenile bir yar sevdim Baygın Cemilem
Sarmadım doya doya
Seni sevdim seveli Baygın Cemilem
Sarmadım doya doya

GARLI DAĞIN ARDI DÜZDÜR

Tegiyaba(3) bu havayı babasından (Cemal), babası da Çamlıköylü Şevki Dayı'dan öğrenir. Cemal Dayı'yla Şevki Dayı, bir ara Lefke'de Yalçı Dağı'nda beraber işlerler. Güzel bir sese sahip olan Şevki Dayı işlerken zaman zaman havalara

da söylermiş. İşte, Yalçı Dağı'nda işlerken, Şevki Dayı'nın söylediği bu havayı Cemal Dayı da öğrenmiş olur. Cemal Dayı da kendi evinde ocak başında otururken bu havayı söyler, kızı Tegiye de babasından duyarak öğrenir.

GARLI DAĞIN ARDI DÜZDÜR

Kaynak: Tegiye Taçkiran
Derleyen: Selçuk Garanti (19.10.2008)
Notaya Alan: Selçuk Garanti (29.10.2008)

♩ = 50

1) Gar lı da ğın ar dı düz dür Ge çe ler ba ña gün düz dür
2) Mec li se ğin i man gu rul du Ya ri ya nı ma ge tir di

Yarım on da ya lı nız dır dı Ba kar yol la ra yol la ra
Ge ce gu ca ğı ma ya tır dı So ruñ gol la ra gol la ra

1)
Garlı dağın ardi düzdür
Geceler baña gündüzdür
Yarım onda yalnızdır,
Bakar yollara yollara

2)
Meclise iman guruldu
Yari yanına getirdi
Gece gucağıma yatırdı
Soruñ gollara gollara

3)
Baňa deller Alikirim
Mezarımı gaziñ derin
Ne'yman* gelsin ne müezzın
Cenazemi kızlar gılsın

4)
Baňa deller Ali Hoca
Mezarımı gaziñ uca
Ne'yman gelsin ne de hoca
Cenazemi kızlar gılsın

*Neyman = Ne imam

Tegiyaba bu havayı babasından, babası da Çamlıköylü Şevki Dayı'dan öğrenir.

(1) Galdırmak: Burada bir sefer duymakla öğrenmek, ezberlemek anlamındadır.

(2) Cira: Rum kadınlarına verilen genel isim.

(3) Tegiye: Tegiye Abla.



Karadeniz'in Temelleri

Doç. Dr. Mehmet Naci ÖNAL

Muğla Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Doğu Karadeniz kültürünün iki temel fıkrası tipi var: biri Temel diğeri Tursun. Tursun Temel'den borç alır. Aradan bir zaman geçer, Tursun paranın üstüne yatar. Temel parasını ister, Tursun bu sefer kulağının üstüne yatar, duymazdan bilmezden gelir. Sonunda mahkemelik olurlar. Hakimin karşısında Tursun Temel'i gösterek: "Tanımayrum ben onu" diyince, Temel: "Sen beni tanımayrsun, ben seni hiç tanımayrum" der.

Fıkra da yöre insanının kültürel değerleriyle zekâsı yatmaktadır. Temel ve Dursun birer fıkrâ kahramanı olarak "Hacivat ve Karagöz" kadar birbirlerine tanındıktır. Sembolik fıkrâ kahramanları aslında yöre insanı dolaylı ve çarpıcı bir şekilde yansıtır. Geçmişlerini çok iyi bilen bu iki kahra-

manın araya para/menfaat girdiğinde birbirlerini tanımamış olmaları gülmenin kıvılcımı oluşturmaz. Oysa kültürün derin yapısında Temel paradan öte kendini tanımazdan gelen Dursun'un tavrına içerler, "Sen beni tanımayrsun, ben seni hiç tanımayrum" derken Temel sitem eder, birbirlerinden borç alıp verecek kadar var olan dostluklarının arkadaşlıklarının bir edere/hiçe gitmesine isyan eder. Beklenen karşılığın, isyan etmenin, biz bu kadar zamandır arkadaşlık, komşuyduk denilmesi beklenirken, birdenbire ve beklenmedik sonuç cümle çarpıverir. Temel'i çileden çıkaran şey para için yalan beyandan öte, bunca zamandır tanıdıklığı inkârıdır. Gülme beklenmeyen bir sonuç cümlesi ile gerçekleşir.

Karadeniz kültürü fıkralarda bölge insanına ayna tutar. Fıkradan öte gerçek yaşamda bile beklenmedik olanı fark eden bir zekâ ile karşılaşırız.

2010 Temmuz ayının son haftasında Ayder Yaylasından inip Çamlıhemşin yolunun yalancı cennet diyarlarında âdeta seyir halinde gezerken eski bir taş köprüünün ihtişamına dahil olmak için, inip fotoğraflar çekilmeye başladık. Hanım benim, ben de hanımın ve doğal güzelliklerin resmini köprüyle birlikte poz poz dondurmaya çalışırken köprüünün hemen ötesinde oturmuş yaşları 55-60 aralarında olduğunu tahmin ettiğim iki beye uzaktan elle ve dille selâm verdim. Gözlerimle selâmımı alacaklar mı diye de takip etmekteydim. Biri selâmımı aldı, diğeri almadı. Birkaç poz daha deyip aşağıda akan dere sesine yukarıda yeşilin çılgın hallerine

dalmışken aradan bir zaman geçmişti ki, selâmımı almayan adam kalkıp yanımıza geldi. “Ben ha buranın işletmecisiyim, ama artık işletmeyrum, size birer çay ikram etmek isteyrum, olur mi?” dedi. Selamımı almamış olan adamın bu tavrı bende lokum tadında bir şaşkınlık yaşattı. Kabul ettik ve köprüyü geçip masalarına oturduk. Davet eden kişi çayları doldurmaya giderken diğer arkadaşıyla sohbet etmek istedik. Adamcağız konuşma özürlyüdü birkaç kelimeyi kekeleyip arkadaşının sorularımızı cevaplayacağını söylemeye çalışıyordu. Çaylar geldi, sohbetimiz nereden nereye, hangi memlekettersiniz sonrasına, ne iş yaptığımız minvali üzere döndü. Dışarıdan asabi görünümlü olan ve bizi davet eden kişi köprü ardı lokanta ve kafenin işletmecisi imiş. Kendi ifadesiyle kapatmış tesisi. Neden kapatın diye sorduğumda: “Pen çok sinirli

bir adamum, pilursunuz Karadeniz insanı ha boyledür. Geçen sene kalp ameliyatı oldum. Ha burayı işletiyurdum. Benim garsonlar burada müşteriye bir yanluşluk yapmışlar. Hepisini kovdum, aşçıyı bile kovdum, kapattum!..” dedi. Çayları içtik, sohbet bitmez, güzel insanlara doyum olmaz dedik, düştük yolumuza. Selamımızı almayan adam şimdi ardımızdan el sallıyordu.

Adını bile unuttuğum bu sinirli adam bir Temel değil miydi? İş ve işletme haddiyle helaliyle yapılmalıydı. Paradan daha önemli olan şey kendi “temiz namıydı” “itibarıydı” bunlara hanel gelmesin diye, parayı Temel gibi bir yana iten adamın Temel’den ne farkı vardı. Karadeniz’de Temeller yaşamaya devam ediyordu. Temel onların kültür duyarlılıklarını öne çıkaran bir tipi olmayı sürdürüyordu.



Kastamonu’da Bir Gönül Hazinesi: **BENLİ SULTAN**

Nail KARAGÖZ

Adana Ramazanoğlu İlköğretim Okulu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni



ÖZET

Bu çalışmada 16. yüzyılda Kastamonu’da yaşamış olan Benli Sultan’ın hayatı, külliyesi ve menkıbeleri hakkında bilgi verilmiştir. Adı geçen hakkında bu güne kadar yapılan çalışmalar sıralanmış, Adil Karagöz ve Nail Karagöz tarafından kaleme alınan “Gönüller Sultanı Benli Sultan Hayatı, Külliyesi ve Menkıbeleri” adlı kitap tanıtılmıştır.

Benli Sultan, ıssız bir dağ başını mekan tutarak buranın maddi-manevi kalkınmasını sağlayan ve vefatından sonra yığınların ilgisi kazanmış, onları akın akın kendisine çekmiş güzide bir Anadolu erenidir.

Kastamonu, “evliya yatağı” olarak da bilinen ve 17.000 evliyanın bulunduğu şeklinde inanılan, manevi berekete sahip bir Anadolu şehridir. Kastamonu merkeze bağlı Ahlat Köyü muhtarlığının, Benli Sultan Mahallesi sınırları içinde kalan Benli

Sultan da, Kastamonu’daki manevî hayat merkezlerinden birisidir. Külliye, Kastamonu il merkezi ile Ilgaz Dağı’nın zirve noktası olan 2585 metre rakımlı Hacet Tepesi arasında, yemyeşil ormanlar içindedir.

Benli Sultan Köyü’ne Kastamonu şehir merkezinden ulaşabilmek için havaalanı yolunu kullanarak, eski Kastamonu-Tosya yolu üzerindeki Kaşçılar (Mescit) mevkiinden sağa ayrılıp yaklaşık 9 km. daha asfalt olan köy yolundan gitmek gerekmektedir. Köyün halk arasında kullanılan bir ismi de “Tekke”dir. Dört tarafı ormanlarla çevrili olan külliye ve köyün bulunduğu yerin yazın ve kışın güzelliği görülmeye değerdir.

Bu kadar güzel bir yerde bulunan ve yörede manevi değeri çok büyük olan Benli Sultan hakkında, ne yazık ki kesin bilgi verecek yazılı kaynaklara rastlanmamıştır. Bunun nedeni olarak, yıllar önce çıkan yangında kaynakların yanmış olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte az da olsa Benli Sultan’dan, birinci derecede konuya kaynak oluşturmaya da dolaylı olarak söz eden bazı tarihi ve güncel kaynaklara rastlanmıştır. Bir de hakkında, dilden dile aktararak, zamanın yıpratıcı ve yok edici gücüne direnen, keramet-efsane karışımı nakiller ile ziyaretçilerin başlarından geçen hatıra da diyebileceğimiz anlatılanlar vardır.

Benli Sultan, ilim dünyasında “Ebû Şâme” unvanıyla bilinmektedir. Zamanın uleması onu bu unvanla tanımıştır. “Ebû” kelimesi Arapça’da “baba” demektir. Şâme, ise “başörtüsü, ben, hal” anlamlarına gelir. Her ne kadar “Ebû” kelimesi “baba” anlamında olduğundan “ben babası” gibi bir anlam çıksa da, Arapça günlük konuşma dilinde “Ebu” kelimesi Türkçedeki –li/li yapım eki gibi bir anlam da verir. Bu nedenle de Ebû Şâme, “Benli” anlamındadır.

Nereli olduğu, yetiştiği çevre ve onu yetiştirenler kesin bilinmemektedir. Sanki kendiliğinden, birden bire tarih sahnesine çıkıvermiş gibidir. Kaynaklar ondan çok az söz etmektedir



ya da şimdilik biz öyle bilmekteyiz. Hakkındaki en eski kaynak, kendisi ile yaklaşık aynı yıllarda vefat etmiş olan Taşköprizade'nin eş-Şakâiku'n-nu'maniyye fi ulemâi'd-Devleti'l-Osmaniyye, adlı meşhur eseridir. Orada da topu topu okuyucuya açıklama ve yorum ihtiyaç hissettirecek derecede dolaylı bilgi içeren birkaç satır bulunmaktadır. Doğum yeri hakkında verilen bilgiler de kesin değildir. Bugün türbenin bulunduğu köyden olduğunu söyleyenler olduğu gibi Tosya'dan, Sivas'tan veya başka bir yerden gelip buraya yerleştiğini söyleyenler de vardır. Sicill-i Osmani'de nereli olduğundan söz edilmez. Sadece "Kastamonu dağında münzevi idi. Mezarı oradadır, kerametleri zahirdi." denilmektedir. eş-Şakâiku'n-nu'maniyye'de de Kastamonu bölgesine yakın bir dağı, tavattun ettiğinden söz edilmektedir. Arapça'da "tavattun etmek" vatan tutmak, vatan edinmek demektir. Bu durumda Benli Sultan'ın buralı olmadığı, başka bir yerden bu topraklara geldiği sonucuna varılabilir. Ancak yine de yakın çevreden olduğunu, en azından Kastamonulu olduğunu düşünmemizi sağlayacak yakın zamanlarda ortaya konmuş eserler vardır. Bu eserlerden birisi İhsan Ozanoğlu'nundur. İhsan Ozanoğlu eserinde, Benli Sultan'ın Kastamonulu olduğuna dair kanaati pekiştirmek için Hamal Köyü'nde, Karabek'te ve civarda Benli Sultan'ın torunlarının çiftliklerinin varlığını da göstererek çeşitli kanıtlar ortaya koyar. Ozanoğlu, ileri sürdüğü bu delillerin ardından, Benli Sultan'ın

Kastamonulu olduğunun iddia edilebileceğini söylemektedir. Bu düşünceye biz de katılıyoruz. Bize göre de Benli Sultan Kastamonuludur. Ulaşılabildiğimiz bilgilere göre Benli Sultan aynı köyden olmasa bile yakın köylerden birinden olmalıdır. Bizim bu kanaatimizi belirleyen ise halkın hafızasından yüz yıllar içinde taşınan sözlü bilgilerdir.

Köylülerin anlatımına göre ise Benli Sultan, bir Horasan eridir ve irşat vazifeli olarak, Nakşibendîliği yaymak maksadıyla bu bölgeye gelmiştir. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, iki eserinde Nakşilik'in ilk defa Kastamonu'ya Benli Sultan tarafından getirildiğinin rivayet olunduğunu söylemektedir.

Küllîye, tahminen Yavuz Sultan Selim'in saltanat yılları olan 1512-1520 yıllarında yapılmıştır. Külliye'nin esas unsurları, kuzeyden güneye doğru mutfak, cami ve nakiphane ile üç metrelik bir aradan sonra türbe binası olarak sıralanmıştır. Mutfak, cami ve nakiphane'nin dış duvarları bir bütün halindedir. Aralarına tuğla kuşaklar konularak harçla moloz taşından yapılmış olan bu üç bölümün kapıları doğu tarafından açılmıştır.

Yapının o dönemden günümüze kadar ulaşabilen bir diğer binası türbedir. Türbe de caminin yapısı ile benzer özellikler taşımaktadır. Benli Sultan tarafından, külliye müstemilatı olarak yaptırıldığı sanılmaktadır. Yapıdan tarihi özelliği olup da bu güne gelebilenler bunlardır. Ayrıca tamamlayıcı unsurlar olarak medrese, kütüphane ve hamam gibi yapıların olduğu bilinmekteyse de

bu kısımlar şu an mevcut değildir.

Benli Sultan, halktan uzak bir hayat sürdürerek, kendisini öğrenci yetiştirmeye vermiştir. En bilinen öğrencisi Muharrem Efendi'dir. Muharrem Efendi, Şeyh Şaban-ı Veli'nin medrese arkadaşı ve halifesidir. Kanunî döneminde darulhadis müderrisliği ile Fatih Camisi vaizliği yapmıştır. Meşhur Şeyhülislam Ebussuud Efendi'nin yakın arkadaşıdır.

Yaygın bir kanaate göre, Benli Sultan uzun bir ömür sürmüş, II. Bayezid, Yavuz, Kanunî dönemlerini görmüş ve miladî 1563 yılında vefat etmiştir.

1253h. tarihli arşiv kaydına göre Benli Sultan'ın kendi köyünden başka bir de Çomak Divanı'nda da cami yaptırdığını öğreniyoruz. Yine 1289h. tarihli vakıf kaydında "Kastamonu Dere Karyesinde Benli Sultan Cami-i Şerifi" ifadesi yer almakta, burada Hüseyin isminde birine hitabet görevi verildiği ifade edilmektedir. Bu belgelerden anlayabildiğimiz kadarıyla Benli Sultan, başka yerlerde cami yaptıracak kadar kudretli bir konuma ulaşabilmiştir.

Küllîyesini kendisinin mi yaptırdığı yoksa devletten destek mi aldığı tam bilinmemektedir. Bazı vakıf kayıtlarında, padişahın külliye arazi vakfettiği yer almaktadır. Ancak külliye'nin yapımı sırasında devlet desteğinin olup olmadığına dair bir kayda rastlayamasa da bilinen bir şey vardır ki, o dönemin politikası gereği devlet, bu tür mekânların yapımına destek vermiştir. Menkıbeler ise, Benli Sultan'ın külliyesini devlet desteği olmadan, gönüllülerle yaptığını söylemektedir.

Küllîye'de bulunan imaret, hamam, kütüphane, cami, medrese gibi yapılarla yöreye göre son derece kapsamlı bir eser ortaya konmuştur. Benli Sultan adına bir köy kurulmuş, hatta bu köy, divan köyü olacak kadar gelişmiştir. Özellikle Kastamonu halkına olmak üzere, kendisine yolu düşen ya da çeşitli nedenlerle kendisiyle yolu kesişen herkese Benli Sultan hizmet etmiştir. Onun kerametlerini ve halk üzerindeki etkisini gören veya bu etkiye bizzat kapılan insanlar, buranın yapımına canlarıyla, mallarıyla hizmet etmişlerdir. Demirci Mehmet Usta bunlardan birisidir. Türbedeki bulunan sandukalardan biri bu zata aittir. Demirci Mehmed Efendi'nin Benli Sultan'ın oğlu veya müridi oldu-



ğuna dair iddialar yanında külliye'nin demir işlerini üstlendiği de söylenmektedir.

Geyiklerin yardımı ise Benli Sultan'ı büsbütün gizemli kılmaktadır. Anlatıma göre Benli Sultan, külliye'nin yapımında kullanılan ağır inşaat malzemeleri, geyikleri öküz gibi koşarak taşımıştır. Hatta köylüler, inşaat malzemesinin taşınmasında kendi öküzlerinin geceleri çalınarak kullanıldığını düşünerek Benli Sultan'ı mahkemeye vermişler ve bu yüzden Benli Sultan'ın bedduasını almışlardır.

Hocaları veya eğitim alanlarıyla ilgili bilgiye sahip değiliz. Ancak ciddi bir eğitim aldığı, ürettiklerinden anlaşılmaktadır. Benli Sultan buraya yukarılardan su getirmiş, yücelerden ise medeniyet ve maneviyat getirmiştir. Medrese kurmuş öğrenci yetiştirmiş, sohbet etmiş adam gibi adam yetiştirmiştir. Yolda kalanların, darda kalanların imdadına yetişmiş, böylece gönüllerin sultanı olmuştur. Hamam yapmış arındırmış, misafirhane kurmuş barındırmıştır. Açları doyurmuş, çıplakları giydirmiştir. Şehirden uzak, ormanların gizeminde bir yerde böyle hizmetleri yürütmek, ancak sarsılmaz bir irade, iman ve bilgi gücüyle olur. İlave olarak sevgiyle olur. İnsanı sevmeyen insana hizmet edemez.

Külliye kurulması ile Kırım-Sinop-Kastamonu-Anadolu-Mısır ulaşım ve ticaret yolu üzerindeki tâlî yollardan biri emniyet altına almıştır. Külliye, döneminde yolcuları vahşi hayvanlardan, zor iklim şartlarından koruyan, karınlarını doyuran bir sığınma merkezi konumundadır. Bu hizmetlerin kaynağı olarak, devletin kendisine bir takım imkânlar sağladığı düşünülmektedir. Nitekim Ozanoğlu da eserinde, padişah tarafından külliye'ye vakfolunan arazi ve çiftlikleri belgelere

dayalı olarak sıralamaktadır. Ahmet Gökoğlu da 1975 yılında rapor şeklinde hazırlayarak Vakıflar Genel Müdürlüğüne sunduğu dilekçede buna benzer bilgiler vermektedir.

Menkıbeleri, başta Kastamonu ve Tosya olmak üzere Çankırı, Çorum, Kırşehir, Bolu gibi illerden ziyaretçilerin Benli Sultan'a gelerek ilim ve irfanından yararlandığını söylemektedir. Menkıbelerindeki en belirgin özellik, insanların zihinlerinden geçenleri bilmesi ve bu sayede onlar üzerinde tarifsiz bir etki bırakmasıdır. Bunun yanı sıra kendisine meydan okuyan hadsizlere, hadlerini bildirmedi de menkıbelerinin bir başka özelliğidir. Mesela, Çankırı'dan gelen bazı kimselerin dertlerini ve çözümlerini daha onlar ağızlarını açmadan tek tek söyleyi-verir. Yine kendisiyle ilmi tartışmaya girmek isteyen üç papazı uzun izahlardan sonra pes ettirir ve onların Müslüman olmalarına vesile olur.

Yaşadığı dönemle ilgili anlatılan menkıbelerde insanların zihinlerinden geçenleri bilmesi, hatta onları kontrol etmesi sık sık vurgulanmaktadır. Nitekim Taşköprüzade kendisi hakkında "zihinleri kontrol etme yeteneği vardır." demektedir. Ancak o, sözü uzatmaktan çekindiği için bunları anlatmamıştır. Yine de biz Taşköprüzade'nin bu sözünün çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Zira Taşköprüzade, Benli Sultan ile aşağı yukarı aynı yıllarda yaşamıştır. Dolayısı ile bu ifadede, çoğu Allah dostunun vefatından sonra kendisine isnat edilen abartılı menkıbelerin Benli Sultan için geçerli olmadığını bir kanıtı olarak görülmelidir.

Vefatından sonra hakkında anlatılanların bazıları, yaşadığı dönemde anlatılanlarla aynı konuları ihtiva etmektedir. Bunların bir kısmı ziyaretçile-

rin veya Benli Sultan'ı gönüllerindeki tahtta oturtanların bizzat yaşadıklarıdır. Bu yaşananlardan birisi, yıllarca çocuğu olmayan bir annenin onun türbesinde satıldıktan sonra, yavaşta belirgin bir "ben" ile doğan çocuğunun olmasıdır. Çocukluğumuzdan itibaren bu yolla çocuğu olan ailelerin Külliye'yi ziyaretlerine defalarca şahit olmuşuzdur. Bir diğeri ise, küçük bir çocuğun soğuk kış gününde buz gibi asa suyunu yıkarak şifa bulmasıdır.

Başta yöre halkı olmak üzere, adını duyup ziyaretine gelen herkes, ilminden ve ziyaretçiye verdiği değerden adeta ona âşık olmuştur. Tarihî hayatı ve kişiliği pek az bilinmesine rağmen, hakkında anlatılanlar, onun insanlar üzerinde ne denli etki bıraktığını ve bu etkinin de nesilden nesile aktarıldığını göstermektedir. Toplum üzerinde bıraktığı bu kalıcı etki, onu araştırmayı, insanlara duyurmayı zorunlu kılmıştır. Bu yüzyılların azaltmadığı etkiye rağmen yazık ki tarihi kayıtlar onun varlığını belgelemekte fakat hayatı hakkında detay vermemektedir. Halk hafızası da tarihi hayatından çok menkıbevî hayatını günümüze taşımıştır. Benli Sultan hakkında kalem oynatanlar da ister istemez halk hafızasının taşıyıp, aktardıkları kadarıyla onu anlatabilmiştir.

Benli Sultan'ın yolundan giden ve insana hizmeti ibadet sayan nice hizmet âşıkları ile Benli Sultan'a gönül verip, bu sevgiyi ve yaşanan olayları hafızasında kutsal bir emanet gibi taşıyıp aktaran yöre halkı, onun hatırasını canlı tutmuşlardır. Kendisinden sonra oğlu Mahmut şeyh olmuştur. Aynı dönemde Şeyh Şaban-ı Veli'nin postnişini olan Ömerul Fuadî, onunla görüşmüştür. Daha sonra Benli Sultan Külliyesi'nde görev yapanlar hakkında kesin ve tatmin edici bilgilere ulaşamamıştır. Ancak, külliye'nin 1842 yılına kadar harap kaldığı, 1842'de Şani Efendi şeyh olana kadar bu durumun devam ettiği bilinmektedir. Şeyh Şani külliye'yi yeniden imar etmiş, oğlu Şadi, onun oğlu Nureddin bu hizmeti sürdürmüşlerdir. 1925 yılında tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla şeyhlik sona etmiş, imamlık ve hatiplik gibi resmi görevler fahri olarak sürdürülmüştür. 1970 yılında resmi imamlık kadrosu geldikten sonra Muzaffer Karagöz ile birlikte tamirler ve hizmetler hız kazanmıştır.



Benli Sultan hakkında bu güne kadar yapılan çalışmalar bir tanesi hariç, doyurucu bilgi vermemektedir. Bilgi az olsa da Benli Sultan'dan bahsedilmesi açısından bu eserler önem taşımaktadır. Örneğin, Ahmet Gökoğlu, M. Ziya Demircioğlu, Fazıl Çiftçi, Turhan Yılmaz, Ahmet Yaşar Zengin gibi yazarlar, Kastamonu'daki tarihi eser ve kişileri tanıtan eserlerinin bir başlığını Benli Sultan'a ayırmış, burada Benli Sultan'ı tanıtmışlardır. M. İhsan Oğuz, kendisinden önceki yazarların eserlerinden yararlanarak, onun hakkında, yayınlanmayan birkaç sayfalık yazı yazmıştır. Biz de, lise öğrencisi olduğumuz 1990 yılında Sanat Tarihi Dersi'nde Benli Sultan Hazretleri adlı dönem ödevi hazırlamıştık. Dönem ödevi olmasına rağmen Benli Sultan hakkında kapsamlı bir saha çalışmasıdır. 1994 yılında,

adı geçen saha çalışması dönemin Kastamonu Kültür Müdürü olan Musa S. Cihangir ile birlikte biraz daha genişletilerek (Benli Sultan) Şeyh Muhittin Ebû Şâme Hazretlerinin Hayatı adıyla küçük bir kitapçık olarak yayınlamıştır. 2006 yılında Adil Karagöz, yukarıda adı geçen eserlerden bahsedip ve Benli Sultan'ın emekli imamı Muzaffer Karagöz ile yaptığı röportaja da yer verdiği bir kitapçık yayınlamıştır.

Bütün bu çalışmalar Benli Sultan'dan çok az söz etmekte, bu nedenle de Benli Sultan'ın önemini, büyüklüğünü anlatmakta yetersiz kalmaktadırlar. Oysaki Benli Sultan yöre halkının özellikle de bizim aile hayatımızın bir parçasıdır. Zira onun vatan edindiği topraklarda yetişmiş, onun torunları olabilecek insanlarla hemşehriyizdir. Üstelik ailemiz yaklaşık 150 yıldır Benli





Sultan ocağına hatiplik, imamlık gibi hizmetlerde bulunmuştur, bu nedenle de ailemizin lakabı “Hatipler” dir. Yani aile olarak ona gönül borcumuz vardır.

Bu borcu ödemenin en güzel yolu da onu bilinmezlikten kurtarıp, şimdiye kadar hakkında yazılanlara ne ilave edebilirsek kâr diyerek, 2009 yılının Eylül ayında Adil Karagöz ile birlikte çalışmaya başladık. Öncelikle kendi çalışmalarımız olmak üzere, eldeki yayınları yeniden inceleyerek bir kurgulama yaptık. Bu kurguya göre de, kitabın içindekiler kısmının taslağını oluşturduk. Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde de belge olabileceğini düşünerek orayla temas kurduk. Orada otuza yakın belge bulmamıza rağmen, bu belgeler hem 1840 yıllarından sonrasına aitti, hem de detaylı bilgi içermiyordu.

Çalışmada kaynak konusunda tıkanıldığımız bir anda, Kastamonulu yerel araştırmacı Mustafa Gezici’nin yardımıyla, İhsan Ozanoğlu’nun 1959 yılında kaleme aldığı Büyük Veli Benli Sultan Hayatı, Eserleri, Halefleri Menakıbı adını taşıyan çalışmaya ulaştık. Bu, Benli Sultan ile ilgili bu güne kadar kaleme alınmış, bizim bulabildiğimiz en kapsamlı çalışmadır. Bizim açımızdan Ozanoğlu’nun kitabı iki yönden önemlidir; birincisi, bizim daha çok halk hafızasından derlediğimiz bilgilerle Ozanoğlu’nun kitabındakileri karşılaştırma imkânımız doğmuştur. İhsan Ozanoğlu, Kastamonu Müze Müdürlüğü’nde çalıştığı yıllarda şerîye sicillerini incelemiş ve Benli Sultan ile ilgili bazı ilâm, berat vs. belgelere ulaşmıştır. İkinci önemi de, Benli Sultan’ın bizim sınırlı sayıda ulaşabildiğimiz menkıbelerini o, neredeyse yüzyıl öncesinin imam, hatip gibi görevlilerinin de arasında bulunduğu geniş bir halk kitlesinden derlediğini ifade etmiştir. Bu derlemelerle, kendi derlemelerimizi karşılaştırarak yorum yapma fırsatı

bulabildik. Ayrıca yaptığımız çalışma için, Kastamonu Müze Müdürlüğü, İl Halk Kütüphanesi gibi daha önceden çalışma yaptığımız mekânları yeniden ziyaret ettik. Bir yandan da akademisyen arkadaşlarla değerlendirmelerde bulunarak çalışmamızın akademik altyapısının sağlam olmasına gayret ettik. Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde rastladığımız birkaç belgeyi de çalışmamız içinde değerlendirdik. Yaptığımız bütün bu çalışmalara rağmen, Benli Sultan ile külliyeinin yeniden ihyâsını sağlayan Şeyh Şâni arasındaki yaklaşık 250 yıllık zamana dair doyurucu bilgiler içeren belgelere rastlayamadık. Bu nedenle de biz, Benli Sultan araştırmaları açısından bu süreci kayıp zaman olarak değerlendirmekteyiz.

Gönül borcumuzun doğurduğu bir sorumluluk olarak kabul ettiğimiz Benli Sultan ile ilgili çalışmamız, ulaştığımız yazılı ve sözlü kaynak bilgilerinden yola çıkılarak, yukarıda da bahsedildiği gibi neredeyse iğne ile kuyu kazılarak oluşturulmuştur. Çalışmamız, “Gönüller Sultanı Benli Sultan Hayatı, Külliyesi ve Menkıbeleri” adıyla 2011 yılında Adana’da, Ekrem Matbaası’nda basılmıştır.

Bugün Benli Sultan Külliyesi, bahar ve yaz aylarında dolup taşmaktadır. Özellikle, Mayıs ayındaki “Evliyalar Haftası”nda ise küçük çaplı bir ilçenin nüfusu kadar insan tarafından ziyaret edilmektedir. Bu ilginin nedenleri araştırılmaya muhtaçtır. Akademik çevrenin, uzmanlık alanlarına giren yönleriyle bu ilgiyi incelemeleri gerektiğini düşünmekteyiz. Halkın vefası ile günümüze ulaştırdığı bu değeri, akademisyenlerin de uzmanlıklarıyla ele alacaklarını umuyoruz. Çalışmamızın bu konuda çalışmayı düşünenlere başlangıç oluşturmasını temenni ediyoruz.

Dipnotlar:

1- İhsan Ozanoğlu, Büyük Veli Benli Sultan Hayatı, Eserleri, Halefleri Menakıbı, Kastamonu 1959, s. 26.

2- “Ebû Şamme” şeklinde çift “m” ile söyleyenler de vardır.

eş-Şakâiku'n-nu'maniyye'de "Ebû Şâme" şeklinde geçtiği için biz bu kullanımı esas aldık.

3- D. Mehmet Doğan, Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul 2005, s. 1204.

4- Fazıl Çifci, Kastamonu Camileri-Türebeleri ve Diğer Tarihi Eserler, Ankara 1995, s. 50.; Ahmet Yaşar Zengin, Kastamonu Evliyalari, İstanbul 2005, s. 110.

5- Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmanî, Hazırlayan: Nuri Akbayar, Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Karaman, I-VI, İstanbul 1996, III, 937.

6- Ozanoğlu, Büyük Veli Benli Sultan, s. 9.

7- Yaşar Kalafat'ın çalışmasında Benli Sultan'ın Horasan eri olduğuna dair bir bilgiye rastlayamadık. Ancak yazarın kendisi de çalışmasına esas olan seçme kotunu "Horasan Eri" olarak almış olduğu için, diğer formlarda ismi geçen ulu kişilerden bir kısmının mahiyetleri, zihniyetleri ve fonksiyonları itibarıyla bu kapsama girmediklerini göstermeyeceğini ifade etmektedir. Bkz. Yaşar Kalafat, Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivine Göre Horasan Eri Olarak Bilinen Anadolu Yatırırları-I. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/743/9512.pdf>, 23.06.2010 tarihli erişim.

8- Nail Karagöz, Benli Sultan Hazretleri, (Basılmamış saha araştırması) Kastamonu 1990, s. 2.

9- Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Güncel Yazılar (3), Ankara 2002, s. 239.; Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Kastamonu'da Bayramlık ve Şemsizâde Ailesi, Ankara 2005, s. 24.

10- Arşiv kaydında "Çomak Divanı" olarak kaydedilen yerin bir divan köyü olduğunu düşünüyoruz. Ancak henüz neresi olduğunu tespit edemedik.

11- Kastamonu kazasına bağlı Çomak Divanı'nda Benli Sultan'ın yaptırdığı İsalar Camisi'nin hatipleri Abdurrahman bin Hüseyin ile Mustafa bin Abdurrahman Halifelerin vefatlarıyla başlanan hitabet görevi, Abdurrahman bin Hüseyin'in oğulları Mehmed İzzet ve Ahmet Nuri Halifelere verilmiştir. Bkz. BOA. HAT. No: 79/1609, 2 Şaban 1253h./1 Kasım 1837m.

12- 205-124-966, Mehmed Muhyiddin Efendi (Benli Sultan)'ye ait şahsiyet kaydı.

13- Kuzyaka Nahiyesi, 1260 tarihli Benli Sultan Divanı Köyleri Temettuat Defteri, BOA. ML.VRD.TMT.d... No: 4170.

14- Demirci Mehmed hakkında detaylı bilgi için bkz. Çifci, Kastamonu Camileri-Türebeleri ve Diğer Tarihi Eserler, s. 53, Demircioğlu, "Benli Muhittin", Doğrusöz Gazetesi, 24 Haziran 1944, sayı: 762, Adil Karagöz-Nail Karagöz, Gönüller Sultanı Benli Sultan Hayatı, Külliyesi ve Menkıbeleri, Adana 2011, s. 41.

15- Bir velinin beddua etmesi kulaklara pek hoş gelmemektedir. Ancak evliya menkıbele-rinde bedduanın tutması motifine sık sık rastlanmaktadır. Hatta bu konuda ondan faz-la menakıbı inceleyip aralarındaki benzer motif ve olayları değerlendiren Ahmet Yaşar Ocak, Sünni ve gayr-ı Sünni menakıbnamelerde bedduanın tutması moti-finin var-lığını tespit etmiştir. Bkz. Ahmet Yaşar Ocak, Kültür Tarihi ve Kaynağı Olarak Menakıbnameler, Ankara 1997.

16- Ozanoğlu, Büyük Veli Benli Sultan, s. 78-79.; Karagöz Nail, Benli Sultan Hazretleri, s. 3.

17- Cevdet Yakuboğlu, Kuzyabatı Anadolu'nun Sosyo - Ekonomik Tarihi, (Kastamonu - Sinop - Çankırı - Bolu) XIII - XV. Yüzyıllar, Ankara 2009, s. 539.

18- Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün 1962 numaralı ve 2432 sayfa sayılı Benli Muhyiddin

zâviyesi vakfına ait kayd-ı Hakanî ile Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü'nün 20.12.1955 tarih ve 8465-955 sayılı kayıt sureti ve 1252 tarihli şerhiye sicilinden naklen, Ozanoğlu, Büyük Veli Benli Sultan, s. 9.; İhsan Ozanoğlu'nun Kasta-monu Müze Müdürlüğü'nde gördüğü arşiv belgeleri Milli Kütüphane'ye nakledilmiştir.

19- Nurettin Şöy, <http://www.benlisultan.com/29-benlisultan-hazretleri-%20hakkında-ki-%20bilgiler.html> (23.01.2010 tarihli erişim.)

20- Ozanoğlu, Büyük Veli Benli Sultan, s. 110-114.; Karagöz A.-Karagöz N., Gönüller Sultanı Benli Sultan, s. 138-142.

21- Ozanoğlu, Büyük Veli Benli Sultan, s. 121-129.; Karagöz A.-Karagöz N., Gönüller Sultanı Benli Sultan, s. 155-162.

22- Çağımrlar, "Kastamonu Halk Kültürü İçinde", s. 450.

Kaynaklar:

Abdulkadiroğlu, Abdülkerim, Halvetilik'in Şa'bâniyye Kolu Şeyh Şa'bân-ı Veli ve Külliyesi, Ankara 1991.

-----, Kültürümüzden Esintiler, Ankara 1997.

-----, Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları, Ankara 1997.

-----, Güncel Yazılar (3), Ankara 2002.

-----, Kastamonu'da Bayramlık ve Şemsizâde Ailesi, Ankara 2005.

Ali Cevherî Efendi, Ali b. Bali Mınık el-İkdu'l-manzûm fi zikri efzâlı'r-Rûm, Beyrut 1975.

Araî, Nevizâde, Hadâiku'l-hakâik fi tekmeleti's-Şakâik, İstanbul 1268h.

Cihangir, Musa - Karagöz, Nail, (Benli Sultan) Şeyh Muhittin Ebû Şâme Hazretlerinin Hayatı, Kastamonu, 1994.

Çağımrlar, Zekiye, "Kastamonu Halk Kültürü İçinde Yatır-Ziyaret İnancı ve Bu İnanç Çerçevesinde Şeyh Şaban-ı Veli Etrafında Oluşturulan Ef-saneler", İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri, (18-20 Eylül 2003), ss. 445-464, Ankara 2005.

Çifci, Fazıl, Kastamonu Camileri-Türebeleri ve Diğer Tarihi Eserler, Ankara 1995.

-----, Hazreti Pir Şeyh Şaban-ı Veli, Kastamonu 2002.

Demircioğlu, M. Ziya, "Benli Muhittin", Doğrusöz Gazetesi, 24 Haziran 1944, sayı: 762.

-----, "Şeyh Muhittin Efendi (Benli Sultan)", Doğrusöz Gazetesi, 21 Mayıs 1957, sayı: 3215.

-----, "Ömerü'l-Fuâdî Efendi", Doğrusöz Gazetesi, 15 Nisan 1957, sayı: 3187.

-----, "Şeyh Şânî Efendi", Doğrusöz Gazetesi, 22-23 Mayıs 1957, sayı 3216-3217.

-----, Kastamonu Evliyalari, Kastamonu 1962.

-----, Şeyh Şaban-ı Veli ve Postnişinleri, Kastamonu 1983.

Gökoğlu, Ahmed, Paflagonya, Kastamonu 1952.

Kalafat, Yaşar, "Kastamonu ve Yakın Çevresinde İslâm Azizleri", Birinci Kastamonu Sempozyumu Bildirileri, 379-384, Kastamonu 2001.

Karagöz, Adil, Benli Sultan Hazretleri, Ankara 2006.

Karagöz, Adil - Karagöz, Nail, Gönüller Sultanı Benli Sultan Hayatı, Külliyesi ve Menkıbeleri, Adana 2011.

Karagöz, Nail, Benli Sultan Hazretleri, (Ba-

sılmamış Saha Araştırması) Kastamonu 1990.

Mehmed Efendi, Mecdî, Hadâiku's-Şakâik, Tab'hâne-i Âmire, İstanbul 1269h.

Ocak, Ahmet Yaşar, Kültür Tarihi ve Kaynağı Olarak Menakıbnameler, Ankara 1997.

Ozanoğlu, İhsan, Büyük Veli Benli Sultan Hayatı, Eserleri, Halefleri Menakıbı, Kastamonu 1959.

-----, Kastamonu'nun Yetiştirdiği Meşhur Adamlar Şeyh Muharrem, Kastamonu 1959.

Sayan, Mehmet, "Bize Göre", Açıksoz Gazetesi, 03 Nisan 1991.

Süreyya, Mehmed, Sicill-i Osmanî, Hazırlayan: Nuri Akbayar, Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Karaman, I-VI, İstanbul 1996.

Şöy, Nurettin, <http://www.benlisultan.com>, (23.01.2010 tarihli erişim.)

Taşköprizade, Ahmed Efendi b. Mustafa, eş-Şakâiku'n-nu'maniyye fi ulemâi'd-Devleti'l-Osmaniyye, Beyrut 1390h./1975m.

Yazar, İlyas, Ömer Fuâdî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Bülbüliyye'sinin Metni, İstanbul 2001.

Yazar, L. Nihal, Halvetiliğin Şa'bâniye Kolu Menakıb-ı Şaban-ı Velî ve Türbenâme, Ankara 1985.

Yılmaz, Turhan, Kastamonu'daki Manevi Mekânlr ve Gönül Dostlarından Bazıları, Kastamonu, ts.

Zengin, Ahmet Yaşar, Kastamonu Evliyalari, İstanbul 2005.

Zühtü Efendi, Mehmed, Tehassür, Hazırlayanlar: Muzaffer Ertaş, Kemal Topçu, Kastamonu 1996.

Zengin, Ahmet Yaşar, Kastamonu Evliyalari, İstanbul 2005.

Arşiv Kayıtları

Kuzyaka Nahiyesi, Ahlat Divanı Köyleri Temettuat Defteri, BOA. ML.VRD.TMT.d... No: 4161.

Kuzyaka Nahiyesi, Benli Sultan Divanı Köyleri Temettuat Defteri, BOA. ML.VRD.TMT.d... No: 4170. 1266h./1850m.

BOA. HAT. No: 79/1609, 2 Şaban 1253h./1 Kasım 1837m.

BOA. A.}AMD. No: 6/90, 03.R. 1265h.

BOA. A.}MKT.MHM. 761/30, 06.S.1278.h.

BOA. A.}MKT.NZD. 334/79, 26.Ca.1277h.

BOA. A.}MKT.NZD. 361/28, 27.M.1278h.

BOA. A.}MKT.UM.. 467/61, 13.L.1277h.

BOA. İ.DH.. No: 190/10683, 19.R. 1265h.

BOA. İ..MVL. No: 223/7571, 12.M.1268h.

BOA. MVL. No: 179/46, 12.Ca.1273h.

BOA. MVL. No: 330/1, 25.M.1268h.

BOA. MVL. No: 334/73, 04.Ca.1269h.

BOA. MVL. No: 572/88, 08.Z.1274h.

EV.MKT.CHT 00207-198.

205-124-966, Mehmed Muhyiddin Efendi (Benli Sultan)'ye ait şahsiyet kaydı.

Berat, Kastamonu Müzesi Arşivi, Envanter numarası: 4765.

Berat, Kastamonu Müzesi Arşivi, Envanter numarası: 4770.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, 1760-245-177 sayılı berat.

Türk ve Arnavut Destanlarında Hanım Kahraman Tipleri

Mr. Nuran MALTA

ÖZET

Destanlar, kahramanlarının olağanüstü eylemlerini coşkulu, törensel bir üslupla anlatan ve genellikle birkaç bölümden oluşan manzum yapıtlardır. Hepsinde yarı tanrısal nitelikler taşıyan bir ya da birçok kahramandan söz edilir. Destan bu kahramanın eylemleri üzerine kurulmuştur.

İşte bu kahramanlar, Türk ve Arnavut Epik destan geleneklerinde bir kaç tip olarak karşımıza çıkar; alperen tipleri, kadın tipleri veya hayvan kahraman tipleri. Bunların yanısıra yardımcı kahraman tipleri de bulunmaktadır.

Arnavut ve Türk destanlarında kahramanlar, genellikle tüm dünya epik destan geleneklerinde olduğu gibi yapılmayanı yapan başarılmayanı başaran tiplerdir. Onların yaptıkları kahramanlıklar aslında kendi toplumunun kahramanlıkları, kişiliklerindeki değerler de kendi toplumunun değerleridir.

Türk ve Arnavut destanları erkek egemen toplum yapısını taşımaktadırlar. Bu yüzden hanım kahramanlar genel olarak her iki destanda da daha pasif olarak karşımıza çıkmakla beraber, hanım karakterler kahramanlık vasıflarını tamamen kaybetmiş bir hüviyette değildir. Türk destanlarında hanım kahramanlar zor durumlarla karşılaştığında onunda Kanikey örneğinde olduğu gibi silaha sarıldığı, Nözügüm ve Cangil Mirza örneklerinde olduğu gibi destan kahramanı olacak çapta kahramanlıklar ortaya koyduğunu görmekteyiz. Arnavut destanlarında da hanım kahramanlar aynı şekilde zor durumlarla karşılaştığında ya kendileri silaha sarılır ya da eşinin veya ağabeyinin yanında savaşır. Bunun yanısıra her iki destanda da hanım kahramanlar, anne, eş, sevgili, kızkardeş figürleri olarak da işlenmiştir.

GİRİŞ

A. T. Hatto, genel olarak destanlarda hanım kahramanlar hakkında şöyle bir değerlendirme yapar:

“Kahramanlık destani şiirindeki kadın kahramanlar, erkek kahramanlara göre daha önyargılı bir şekilde tasvir edilmiştir. Destanlarda, onların çok az bir kısmı yer alır ve onlara verilen yer, erkeklerin hakim olduğu toplumlar itibarıyla oldukça sınırlıdır. Ancak kadın kahramanların sahip oldukları bazı aşırı özellikler de göz önüne alınca, onların farklı sınıflar oluşturdukları görülür.

Bu sınıfların bir ucunu mahalli el sanatlarında ustalaşmış, örneğin; Penelope ve Cuchulainn'ın karısı Emer gibi eğirme ve oya işlemede ustalaşmış, pasif bir kadın tipi temsil ederken, diğer ucunu ise, savaş sanatında ustalaşmış ve hatta erkek kahramanlara savaşmayı öğreten, örneğin: Cuchulainn ve Fergus'a savaş aletlerini kullanmayı öğreten Scathach gibi, aktif savaşçı bir tip temsil eder”.

Bu değerlendirme hem Türk destanlarının hanım kahramanları hem de Arnavut destanlarının hanım kahramanları için uygun bir değerlendirmedir.

Türk destanlarında toprağa bağlı olarak yerleşik hayatta geçmiş toplum yapısının yansıtıldığı destanlarda, hanım kahramanlar daha pasif olarak karşımıza çıkmakla beraber, kahramanlık vasıflarını tamamen kaybetmiş bir hüviyette değildir. Sadece göreceli olarak ancak çok daha zor durumlarla karşılaştığında onunda Kanikey örneğinde olduğu gibi silaha sarıldığı, Nözügüm ve Cangil Mirza örneklerinde olduğu gibi destan kahramanı olacak çapta kahramanlıklar ortaya koyduğunu görmekteyiz. Bunun dışında kalan destanlar, erkek egemen toplumun tipik

pasif hanım tipi, Oguz Kagan'da, De-de Korkut destanlarında hatta Altın Arığ, Maaday Kara gibi Kamlik dinine mensup göçebe yada yarı göçebe toplulukların destanlarında da karşımıza çıkmaktadır.

Göçebe toplum yapısı içinde, ata binen, kılıç kuşanan, ok atan, ava çıkan Türk hanım destan kahramanları, Altay yöresi destanlarından Altın Arığ ve benzeri örneklerde son derece aktifdirler. Kırgızların Cangıl Mirza, Uygurların Nözügüm, Başkurtların Zaya Tülek ile Su Suluv, Hakasların Altın Arığ ve Altın Cüz, destanlarında merkezi kahramanlar hep hanımdır. Bu hanım kahramanlar Hatto'nun bahsettiği ikinci tip kadın kahramanları oluşturmaktadırlar.

Türk destan geleneğinde hanım kahramanlar anne, eş, sevgili, bazen de kızkardeş figürleri olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu vasıflarla onlar alp tipini yansıtan bütün değerlere sahiptirler.

Bunların dışında bir de son olarak, Türk destanlarında sadakatsız hanım ve hain kız kardeş figürleri de vardır. Sadakatsız eş ve hain kız kardeş tipleriyle birleştirilmiş olan diğer motifler, Altay ve Tuva Türklerinin anlatmalarında ve aynı zamanda Tunguz halk bilgisinde çok sık tekrarlanan yapılarıdır. (Reichl Karl 2002: 324).

Arnavut epik destanlarında'da hanım kahramanlarının yeri, Türk destanlarında olduğu gibi üstün ve muhteremdir. Arnavut toplumunda da kadın bazan aile reisi, fakat her zaman Arnavut evinin direği; erkeğinin vefali arkadaşı, en mühim olarak da Arnavut çocuklarının annesi idi.

Arnavut destanlarında Türk destanlarında olduğu gibi kadın anne, eş, sevgili ve kız kardeş figürleri olarak işlenmiştir. Bunun yanı sıra destanlarda en çok işlenen hanım kahraman figürü anne'dir. Hanım kahramanlar hem fiziksel görünüş bakımından hem de diğer vasıflarıyla erkeklerle aynıdır. Onlarda özgürlük içinde yaşamak isterler ve aile'nin itibarını ve namusunu korumak için yaşarlar. Arnavut hanımları

kendi toplumları için çok büyük fedakarlıklar yapmaya hazırdır.

Erkek egemen bir aile yapısını anlatan Arnavut destanlarında hanımların hareket alanları sınırlıdır.

Bütün bölge halkında olduğu gibi, Arnavut hanımının hayatında da aynı düşman hissedilmektedir. Tüm bölge halkının hayatı Slavların tehdidi altında olduğu gibi Arnavut kadınının hayatı da aynı düşman tarafından tehdit edilmektedir. Düşman onun oğlunu, eşini, kardeşini öldürmek, yaşadığı toprakları almak, kızkardeşini, ablasını kaçırmak onu aşağılamak ister.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Arnavut destanlarında anne, hanım kahramanlar arasında işlenen en kuvvetli kadın figürüdür. Meydanlarda kahramanlar yaralandıkları zaman anne o güçlü karakteri ile oğulunu meydanlardan alır, yaralarını tedavi eder, kanlı elbiselerini yıkar ve yeniden savaşa hazırlar. Evin erkekleri savaşa gittikleri zaman evi o korur ve tehlikeyi hissettiği zamanlarda oğullarına (erkeklere) gene o haber verir.

Destanlardaki bu savaşları anne dışında en kuvvetli hissedilen eşler, kızkardeşler ve kahramanların kızlarıdır.

Ancak kadının hayatı, erkek egemen toplum yapılarında olduğu gibi Arnavut destan geleneğinde de pasifdir; mesela değişik ailevi ve toplumsal problemlerde kadın yer almaz. Savaştığı zaman bile erkek gibi giyinir. Evliliği konusunda kendi değil ailesi veya babası karar verir, kocasını tanımaz, çoğu zaman onu evlendiği gün görür.

Arnavut destanlarında hanım karakterler; anne-oğul, kızkardeş-kardeş, baba-kız, karı-koca çiftleri olarak işlenmiştir.

Anne figürünün ailedeki rolünü daha iyi göstermek için genellikle Arnavut destancıları, babanın eksik olduğu (baba ya hapiste yada ölmüştür) bir aile yapısında gösterir. Yoksa diğer ihtimalde annenin bu kadar güçlü anlatılması mümkün olamazdı.

Bir kız kahramanı anlatmak için ise destancılar, onu ailede bir yaşlı babayla tek başına yaşam müccadelesi veren

hanım kahramanı olarak anlatmıştır.

Her iki destanda da anne, sevgili ve eş figürünün yanı sıra kahramanın kız kardeşi figüründe işlenmiştir.

Türk destanı olan Alpamış'ta, Berçin'in yardım çağrısına karşılık, Alpamış'I sevgilisi Berçin'i kurtarmaya gönderen, kahramanın kız kardeşi Kaldırkaç'tır.

Arnavut destanında ağır yaralı olan Cerc'i, kız kardeşi bakmakla beraber onu ailenin namusu ve gururu için bal-yozla savaşması gerektiğini söyler. Bütün tehlikelere ve zorluklara rağmen Cerc'in atını ve silahlarını kızkardeşi hazırlar ve onu savaşa gönderir.

Hanım karakterler yaşadıkları ailenin bir bütününi teşkil ettikleri için özel isimleri yoktur. Çoğu zaman anne 'loke' olarak sıfatlandırılır.

Türk ve Arnavut destanlarında hanım kahramanlar, erkek kahramanla olan ilişkisi çerçevesinde tanımlanır.

Kadın kahraman, ya erkek kahramanın annesi, ya sevgilisi, ya nişanlısı, veya eşi veya yada da kızkardeşidir. Bu yüzden hanım kahramanlar daha fazla destanlarda tamamlayıcı bir role sahiptirler. Ancak her iki destanda da bazı istisnalar görülmektedir. Mesela; Türk destanlarında, Uygurların Nözügümü, Hakasların Altın Arığ'ı veya Karakalpakların Kirk kız destanı gibi. Arnavut destanlarında ise genellikle kahramanların kız kardeşleri veya evin kızları (yukarıda da belirttiğimiz gibi Arnavut destanlarında genellikle kadın kahramanların isimleri yoktur, sadece bir iki anlatıda, eş ve sevgili gibi Aj-kuna ve bazı anlatılarda Muj'un kız kardeşi Kuna'nın ismi zikredilir. Bunun dışında hanım kahramanlar onlara verilen özel sıfatlarıyla adlandırılırlar) savaşçı ve kahraman kadın tipleri olarak görülür.

Türk destanlarında anne olarak görüldüğü her yerde oğlunu çok seven ve fedakar bir annedir O. Oğuz'un annesi Ay Kağan da böyle, mukaddes bir kadındı. Gök-Türkler'in yeniden millet oluşlarında da anne kurd'un vazifesi yüzyıllarca unutulmamıştır.

Manas destanında da Kanikey ve

Ay Çörek'in yaptıkları Türk annesi'nin sevgisini ve fadakarlığını göstermektedir;

"Kanıkey yedi aylık hamile iken Manas olur. Geleneğe göre dul kalan kadın eğer bir erkek çocuk sahibi değilse kayınbiraderlerinden biri ile evlenmek zorundadır. Cakıp han gelini Kanıkey'e kayınlarından biri ile evlenmesi için haber gönderir. Kanıkey ise eğer kız doğurursa evleneceğini, oğlan doğurursa evlenmeyeceğini söyler. Kısa bir süre sonrada doğum yapar. Bir oğlu olur. Bunun üzerine iktidarlari tehlikeye düşen ulu ata ve amcalar çocuğu öldürmeye karar verirler. Kanıkey ve Manas'ın annesi Baybice küçük bebeği ölümden kurtarmak için yurtlarından kaçarlar. Günlerce yollarda aç susuz sığınacak bir yer ararlar. Manas'ın kıyamete dek dostu olan Bakay onlara yardım eder. iki kadın Kanıkey'in babası Kara Han'ın yurduna gider ve ona sığınır. Kara Han onlara sahip çıkar. Manas'ın oğlu Semetey kim olduğunu bilmeden dedesinin yanında büyüyecek ve vakti gelince amcalarından öd alıp babasının düzenlenmemiş ölü aşını düzenleyerek ona olan evlatlık borcunu ödeyecektir".

Kanıkey destanda çocuğunun hayatı söz konusu olunca hiç düşünmeden yollara düşmüş günlerce oğlu için aç, susuz dolaşmıştır.

Arnavut destanlarında da bu motifi görmekteyiz. Manas destanındaki fedakar Kanıkeyi Muj ve Halil destanında Ali Bajraktari'nin annesinde görürüz. Kocasız kalan kadın, Ali'yi binbir güçlükle yetiştirmiştir:

Ishte kene njajo grueja e veje,
Nji jetim Zoti I a kish'lane,
Emen t'bukur nana I kish'njite'
Per emen I thojshin Ali Bajraktari.
Me gazep nana e kishte rrite.

Türkçesi:

Bir zamanlar dul bir kadın vardı
Allah onu yetim bir oğlanla bırakmıştı
Oğluna kendi isim vermişti.
Adına Ali Bayraktari diyorlardı
Annesi onu çok büyük zahmetlerle büyüt-müştü.

Türk ve Arnavut destanlarında kahramanın nişanlısı veya eşi olarak geçen hanım kahraman figürleri iki çeşit işlenmiştir. Biri kahramani yani kocasını seven ve ona saygı gösteren hanım kahramanlar. Diğer ise bunların arasında bazılarının kurnaz olmakla birlikte kocasına ihanet eden sadakatsiz hanım kahramanlardır. Türk destanla-

rında birinci çeşit hanım kahraman figürü daha fazla işlenmiştir. Bunun en güzel örneğini Manas destanındaki Kanıkeyde görmekteyiz:

"Bir han kızı olan Kanıkey, Manas'ın hanımları arasında bir arabulucu vasıtasıyla Manasla düzenli bir evliliği ve kalın almayı başaran tek bir eş olarak 'bağımlılık içinde bağımsızlık' düşüncesine bağlı olarak, düğün hakkında konuşmalar yapılırken iddiaya girer. Belki de Manas'a en uygun eşi olarak Kanıkey, mahalli el sanatlarındaki ustalıktan daha ziyade, nazik terbiyesi ve lekesiz şöhrete sahip olmasıyla övünür ve o, sonuçta farklı olduğunu ortaya koyar.

Destanda onun iğnesinden bahsedilmezken, çok sık olarak hançerinden bahsedilir. Manas, düğün için kurulan divanda kaba bir şekilde otururken şaşırır; çünkü Kanıkey, aşğının kol ve ayağını yaralayarak kendi kanına karşı iki kat kan akıtır".

Sonuç itibarıyla Kanıkey, mükemmel bir eş-tir. Kanıkey, Manas'a ve onun ilgi duyduğu şeylere çok büyük bir ilgi gösterir. Manas'ın istediklerini karşılamak için Manas'a danışmanlık eder. Manas'ın kamçısı altında inlerken bile olumlu bir tavır sergiler.

Kam Büreoglu Bamsi Beyrek destanında da Banı Çiçek'in sadakati şöyle anlatılmıştır;

"Beyrek gerdek otağını basan Bayburt hisarı'nın tekfurunca 39 yoldaşıyla birlikte esir edilir. On altı yıl kendisinden haber alınamaz. Yalancıoğlu Yartacuk, Beyrek'in kendisine hediye ettiği küften kanlayarak öldürüldüğüne delil olarak ileri sürerek yalan söyler, Banı Çiçek'e talip olur. Banı Çiçek'le nişanlanır ve sonra düğünleri yapılmaya başlanır. Bamsi Beyrek Bayburt hisarında hapistir ve gelen bezirganlardan olup biteni öğrenir. Tekfurun kızının yardımıyla hisardan kaçar, Oğuz eline gelir, düğüne gitmekte olan bir ozanla kılığını değiştirir ve ozan kılığıyla düğüne katılır. Ok atmadaki başarısıyla Kazan han'dan düğünde istediği yere girip çıkma iznini alır ve kızların yanına gelir. Nişanlısı Banı Çiçek'in parmağındaki yüzükten gönlünün hala kendisinde olduğunu anlar ve yüzüğü geri ister. Bunun üzerine Banı Çiçek yüzüğün nişanını söylersen veririm der, Beyrek de, buluşmalarını ve güreşlerini anlatınca kız Beyreği tanır, ağlamaya başlar. Yalancıoğlu Yaltacuk bunu öğrenince kaçar, Beyrek onu takip edip yakalar(Ergin 1989: 178)."

Arnavut epik destanlarında da bu motifi Muy ve Halil destanında Ali Bajraktari bölümünde görmekteyiz. Bu bölüme göre Ali, Cesade Kralı

tarafından rehın edilip hapse kapatılır. Kral, Alinin eşiyle evlenmek için bir-çok şey dener. Ancak Ali'nin eşi kabul etmez. En sonunda kral bir mektup yazarak eşini hapiste öldüreceğini söyler. Üç yıl boyunca eşine mektup yazan kralın en sonunda onun öldüğünü sanarak evlenmeye karar verir. Fakat son mektup Alinin eline geçer ve kral'ın kızının yardımıyla hapisten çıkarak eşine gider. Düğün yapılmaktadır. Eşinin sadakatinden emin olduğu anda, herkeze kim olduğunu söyleyerek eşini bu evlilikten kurtarır.

Her iki destanda da eşini çok seven ve sadakatli iyi huylu hanım tipi yanında bir de kötü huylu sadakatsiz hanımlar vardır.

Türk destanlarının Altay kolunda, Altay-Buucay destanında sadakatsiz eş ve hain kız kardeş figürleri işlenmiştir.

“Altay-Buucay avdan dönmediğinde, onun kız kardeşi, Arnay-Han ve Carnay-Han adlı erkek kardeşlerine, kahramanın kız kardeşine ve hanımına yardım etmeleri için bir haber gönderir. Erkek kardeşler geldiğinde, onlara iyi bir karşılama yapılır ve eğer Altay-Buucay hala sağ ise, onu öldürme görevinin bu iki kardeşe ait olduğu söylenir. Gerçekten’de, Altay-Buucay geri döner ve hanımı tarafından kendisine zehirli bir içecek verilir. Kahraman bu içkiyle ölmeyince, kadınlar, iki erkek kardeşi, Altay-Buucay’ı öldürmeleri için çağrılır. Ancak yedi gün süren bir kavga sonunda onlar kahramana galip gelemeyizler; fakat Altay-Buucay hanımı ve kız kardeşine rakiplerinin ayakları altına fasülye ve un atmalarını isteyip, onlar da Altay-Buucay’ın rakipleri yerine onun ayakları altına fasülye ve un serptiklerinde kahraman alt edilir. Onlar, kahramanın ölümsüz bir ruhu olduğu için onu öldürmeyi beceremeyizler, kahramanın nasıl ölebileceği onlar tarafından bilinmez. Altay-Buucay’ın karısı gerekli bilgiyi kahramandan yanı Altay-Buucay’dan öğrenip bu bilgiyi kahramanın rakiplerine sızdırdıktan sonra, Altay-Buucay haince öldürülür”.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi

Türk destanlarında sadakatsiz eş, Altay ve Tuva Türklerinin anlatmalarında ve aynı zamanda Tunguz halk bilgisinde çok sık rastlanan yapılarıdır.

Arnavut destanlarında da çok sık olmamakla birlikte sadakatsiz hanım tipini bazı destan bölümlerinde görmekteyiz. Mesela Muy ve Halili Destanında:

“Kral Kapetan, Muy’un namını kıskanmaktadır. Günlerden bir gün 300 kişi ile Muy’un eşini, kız kardeşini ve kızını kaçıtır, konaklarını yakar. Muy evde değildir. Muy namusunun elden gittiğine üzülerək kralın yanına koşar ve onunla savaşmak ister. Ancak eşi onu aldatarak kralın önüne atar. Kardeşi Halil’e periler haber verir. Halil hazırlanarak kralın yanına gelir ve ordusuyla savaşır, onları alt eder. Muy’u düşmanın elinden kurtarır. Muy ise önce kendisini aldatan eşini öldürür, sonra kralın eşini kendine alarak memleketine döner.

Arnavut destanlarında ve Türk destanlarında böyle sadakatsiz hanım figürleri yukarıda anlatığımız Kanıkey ve Tanusha’nın zıt karakterleri olarak işlenmiştir.

Belli sayıda destanda, kahramanlarla evlenecek olan hanımların fiziksel portreside verilmiştir. Mesela Oğuz Kağan’ın ilk karısı ışık’tan ikinci karısı ağac’tan doğan mukaddes kadınlardı. Bu kadınlarının güzellikleri Oğuz Kagan destanında bir peri masalı ahengiyle söylenir; gülen gökler, kutup yıldızları, ırmak dalgası saçlar, inci gibi dişler ve güzellik karşısında süt gibi, kımız gibi olup eriyişler halinde anlatılır.

Arnavut epik destanlarında Arnavut hanımlarının fiziksel portresi verilmeyiz, onları sadece kardeş, baba veya oğullarıyla diyalog halinde görürüz.

Destanlarda, sadece kahramanların kaçırdıkları Sırp hanım kahramanlarının fiziksel portreleri verilir:

E un Tanushen vete e ko’pa,

Kur kem pase bese me kralji:

Gja ma te mire s’shef nieri nen ket dieli?

Vetulla e saj ndrejt, si fiskaja;

Shteku I ballit, si shteku i malit,

Kur merr hana me prendue;

Syni I saje, si kokerra e qershis;

E ka qerpikun, si krahi I dallndyshes;

Ftyra e saje, si kuqet molla m’dege:

Hunda ndrejt, si kalem i Tushes;

Goja e vogel, si lulja qi shperthen;

Dhamet e bardhe, si gurzit e lumit,

Fill mbas shiut, kur po i shndrritte

dielli;

Qafa e saje, si qafa e pllumit;

Shtati i saje, si’I shtat cetine;

Misht e dores, porsi rremi I shims-hirit.

Türkçesi:

Tanuşayı ben kendim gördüm,

Kralla aramızda sözbirliği varken:

Dünyada daha güzel bir şey varmı ondan?

Kaşları düz, fiske gibi,

Alnının yolu, dağ yolu gibi,

Ay doğarken;

Gözleri, kiraz tanesi gibi;

Kirpikleri, kırlangıç kirpiği gibi;

Yüzü, kızarmış elma elma gibi;

Düz burnu, Tuşanın kalemı gibi;

Küçük ağzı gonca çiçek gibi

Beyaz dişleri ırmak taşları gibi,

Yağmurdan sonra güneşin parladığı gibi,

Boynu güvercin boynu gibi,

Boyu, çetinkaya gibi,

Eli, Şimşir dalı gibi.

Yukarıda belirttiğimiz gibi Türk destanlarında ve Arnavut destanlarında genel olarak hanım kahramanlar, erkek kahramanla olan ilişkisi çerçevesinde tanımlanır. Bu nedenle hanım kahraman, bir destanda daha çok tamamlayıcı bir role sahiptir. Bu noktadaki kayda değer bir istisna ise, Türk destanlarında, Karakalpak destanı “Kırık Kız” (Kırık Kız)’dır. Bu destanda, ana kahraman, zengin bir beyin kızı olan Gülayım’dır. Gülayım ve onun kırık kızı “Miyvalı” adasında güçlü birer savaşçı olmak için eğitilirler. Her ne kadar Harezmi bir kahraman olan Arslan’ın (bu kahramanla destanın

sonunda Gülayım evlenir) ve onun kız kardeşi Altınay'ın da dahil edildiği ikinci bir olay örgüsü varsa da, destanın ana olayları Gülayım'ın kahramanlıkları üzerinde odaklanır.

Türk destanlarında Gülayım dışında hanım kahramanlar, Alpamış destanındaki Berçin, Nözügüm, Altın Arığ ve Cangıl Mirza örneklerinde olduğu gibi destan kahramanı olacak çapta kahramanlıklar ortaya koyduğunu görmekteyiz.

Türk destanlarında Nözügüm'ün dışında Altın Arığ olsun, Alpamış Destanı'ndaki Berçin veya Kırk Kız'daki Gülayım olsun, onlar fiziksel güçlerindeki yeri gelecekte kendilerine eş olacak dışında hiç kimseye bırakmayan kahraman kadın tipini temsil ederler.

Arnavut destanlarındaki kahraman kadın tipleri destan kahramanı olacak çapta işlenmemiştir. Ancak hanım kahramanlar kendisinin ve ailesinin namusunu korumak için bazan düşmanlarıyla meydanlarda savaşıyor ya da eşine veya erkek kardeşine yardım eder. Mesela; Muy ve Halil'de İhtiyar adamın kızı, namusunun elden gittiğini hisedince meydana kendi fırlayıp düşmanla savaşmaya başlar. Ayrıca yine aynı destanda, Yutbina kızları, erkeklerin evde olmadığı bir gün, gavur Marko Vuketiç'in saldırısına uğrarlar. Muy'un kız kardeşi Kuna'yı kaçırmaya gelen düşmana hep beraber karşı gelir, savaşıyor ve onu öldürürler.

SONUÇ

Bu incelemede, her iki toplumun destanlarında, erkek egemen bir yapı olmasına rağmen, destancıların kadın'ın toplumsal rollerini unutmayıp onlara kendi anlatımlarında yer verdiklerini görmekteyiz.

Hanım kahramanlar her iki destanda'da anne, eş ve savaşçı hanım kahraman figürleri olarak işlenmiştir.

Anne olarak işlendiği her bölümde, oğulları için binbir zahmette katlanan fedakar bir anne olarak görmekteyiz.

Eş, nişanlı veya sevgili olarak görünen her yerde ise O, eşini çok seven muhteşem bir kadındır. Ancak bazan eşine ihanet edebilen kurnaz bir kadın olarak ta karşımıza çıkmaktadır.

Çok zor durumlarda kaldığı zamanlarda ise düşmanla savaşabilen ve onu alt etmeyi başarabilen bir savaşçıdır.

Bu vasıflarıyla kadınlar sadece erkeklerin değil, kendi toplumunun da her zaman hayatını etkilemiş ve her zaman da etkilemeye devam edecektir.

Dipnotlar:

1- Özkul COBANOĞLU, Türk Dünyası Epik Destan Geleneği, Akçağ yayınları, Ankara 2003. s. 106-110.

2- Karl REICHL, Türk Boylarının Destanları, TDK yayınları, Ankara 2002.

3- Natasha PANO, Femra shqiptare ne epiken heroike legjendare, "Ceshtja Te Folklorit Shqiptar" nr.2, Akademia e Skkencave e RPSSH s. 359-375, Tirana 1986.

4- Natasha PANO, Femra shqiptare ne epiken heroike legjendare, "Ceshtja Te Folklorit Shqiptar" nr.2, Akademia e Skkencave e RPSSH s. 359-375, Tirana 1986.

5- Enver MEHMETI, Studime Ne Fushen e Letersise Gojore, Tetova, 1996.

6- E. M., Studime Ne Fushen e Letersise Gojore, s. 10-31, Tetova, 1996.

7- Visaret E Kombit II, "Kenge Kreshnikesh dhe Legenda", Rilindja yayınlari, Pristine, 1996.

8- Karl REICHL, Türk Boylarının Destanları, TDK yayınları, Ankara 2002.

9- Visaret E Kombit II, "Kenge Kreshnikesh dhe Legenda", Rilindja yayınlari, Pristine, 1996.

10- Karl REICHL, Türk Boylarının Destanları, TDK yayınları, Ankara 2002.

Visaret E Kombit II, "Kenge Kreshnikesh dhe Legenda", Rilindja yayınlari, Pristine, 1996.

11- Karl REICHL, Türk Boylarının Destanları, TDK yayınları, Ankara 2002.

Kaynaklar

1. Enver MEHMETI, Studime Ne Fushen e Letersise Gojore, Tetova, 1996.

2. Karl REICHL, Türk Boylarının Destanları, TDK yayınları, Ankara 2002.

3. Özkul COBANOĞLU, Türk Dünyası Epik Destan Geleneği, Akçağ yayınları, Ankara 2003.

4. Natasha PANO, Femra shqiptare ne epiken heroike legjendare, "Ceshtja Te Folklorit Shqiptar" nr.2, Akademia e Skkencave e RPSSH s. 359-375, Tirana 1986.

5. Stavro SKENDI, Poezia epike Gojore I.D.K yayınlari 1954.

6. Shefqet PLLANA, Studime Ne Fushe te Folklorit, P.U yayınlari Pristine, 2004.

7. Uygur Halk Destanları, TDK yayınları, Haz. Alimcan INAYET, Ankara, 2004.

8. Visaret E Kombit II, "Kenge Kreshnikesh dhe Legenda", Rilindja yayınlari, Pristine, 1996.





Motif Vakfı, TBMM Üstün Hizmet Ödülü'nü aldı

32



Türk Halk Kültürü'ne 22 yıldır yaptığı çalışmalarla hizmet eden Motif Vakfı, TBMM Üstün Hizmet Ödülü'nü aldı.

15 Temmuz 2010 tarihinde, TBMM Tören Salonu'nda gerçekleşen 2010 yılı TBMM Üstün Hizmet Ödülleri takdim töreni, TRT 3 Televizyonundan naklen yayınlandı.

Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Sanayici – İşadamı M. Zeki BAYKAL, TBMM Üstün Hizmet Ödülü'nü ve Üstün Hizmet Beratı'nı Motif Vakfı Yönetim Kurulu Üyeleri ile birlikte TBMM Başkanı Sayın Mehmet Ali ŞAHİN'in elinden aldı. Türk halk kültürünün yurt içinde ve yurt dışında tanıtılması için çaba harcayan vakıf, kültürel değerleri bilimsel ortamlarda ele alıp bu kültür öğelerinin yozlaşmasını önlemeyi amaçlıyor. Türk folklorunun bilinen tüm alanlarında faaliyet gösteren vakıf, halk kültürüne yönelik çalışmalarını akademik platforma taşıyarak

uluslararası nitelik kazandırmaya da çalışıyor. 22 yıl süresince yaklaşık 20.000 gence halk oyunlarını öğretirken, 2001 ve 2007 yıllarında olmak üzere Dünya Halk Dansları Yarışması'nda ülkemize 2 kez Dünya Birinciliği başarısını kazandırdı. Vakıf, aynı zamanda Motiflerle Anadolu Kültür Şölenleri, Motif Halk Bilim Ödülleri Törenleri, Uluslararası Motif Halk Bilim Sempozyumları'nı da her yıl istikrarlı bir şekilde gerçekleştiriyor. Halk kültürünü gelecek nesillere aktarmada yazılı kaynakların öneminin bilincinde, yayınladığı Motif Dergisi ve Motif Akademi Dergisi ni istikrarlı yayıncılık anlayışı ile sürdürüyor. Motif Vakfı Yayınları bünyesinde halk kültürü içerikli kitaplar yayınlıyor. Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı, yapmakta olduğu akademik çalışmalarını yanında, toplumsal bü-

tünleştirici yönüyle Halk Kültürünün korunup yaşatılması gerekliliği kapsamında Türk Halk Oyunlarını da temel dayanak alarak yürüttüğü hizmetleri gerekçesiyle bu alanda layık görülen TBMM Üstün Hizmet Ödülüyle yine bir ilke imza attı. Ödül Töreni'ne, Motif Vakfı'nı temsilen Yönetim Kurulu Başkanı M. Zeki BAYKAL ile birlikte Prof. Dr. Toktamış ATEŞ, Prof. Dr. Suat GEZGİN, Prof. Dr. M. Zeki KUŞOĞLU, Prof. Dr. Suphi SAATÇI, Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, Prof. Fikret DEĞERLİ, Prof. Dr. Ömür CEYLAN, Doç. Dr. Kamile AKGÜL, Doç. Dr. Işıl ALTUN, Öğr. Gör. Ahmet Turan DEMİRBAĞ, Nurettin ALBAYRAK, Ekber YEŞİLYURT, M. Emin MANCI, Mehmet ASLAN, Fehmi DOĞAN, Saccide GÜNGÖR ve Sezen GÜNGÖR'de iştirak etti.



Motif Vakfı Yön. Kur. Bşk. M. Zeki Baykal, Bülent Arınç ile...



Motif Vakfı Yönetim Kurulu Üyeleri TBMM İdari Amiri Malatya Milletvekili Ömer Faruk Öz'ün makamında...



Motif Vakfı Yönetim Kurulu Üyeleri TBMM Üstün Hizmet Ödülü Töreni sonrası birarada...



TBMM Ödülü Töreni salonundan genel görünüm...



TBMM Başkanı Mehmet Ali Şahin, Motif Vakfı Başkanı M. Zeki Baykal, TBMM Kültür Yayın Sanat Kurulu Başkanı Nevzat Pakdil



Motif Vakfı Yön. Kur. Üyeleri Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu, M. Zeki Baykal ve Prof. Dr. Ömür Ceylan



Malatya Milletvekili Mevlüt Aslanoğlu, Prof. Dr. Toktamış Ateş, Öğr. Gör. Ahmet Turan Demirbağ, İşadamı Süleyman Çetinsaya ve Prof. Dr. Fikret Değerli TBMM Rozetini Motif Vakfı Başkanı M. Zeki Baykal'a sunarlarken



Motif Vakfı Yön. Kur. Üyeleri TBMM İdari Amiri Ömer Faruk Öz ile bir arada...



Motif Vakfı Yön. Kur. Bşk. M. Zeki Baykal TBMM girişinde...



Motif Vakfı Yön. Kur. Üyeleri TBMM Resepsiyonunda bir arada...



Motif Vakfı Yön. Kur. Bşk. M. Zeki Baykal TBMM TV'ye röportaj verirken...



Ödül töreni sonrasında bir görünüm...



Vakıf Yöneticileri TBMM Ödül Töreni sonrası bir arada...



16. MOTİF

Halk Bilim Ödülleri





Kültürel değerlerimizi ve halk kültürü öğelerimizi günümüz Türkiye'sinde yaşatmak, yaygınlaştırmak ve daha geniş kitlelerle buluşturmak amacıyla kurulan Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı ile Motif Dergisi'nin geleneksel hale getirdiği Motif Halk Bilim Ödülleri Dağıtım Töreni'nin on altıncısı, 27 Kasım 2010 tarihinde İstanbul Kültür Üniversitesi Akıngüç Oditoryumu'nda gerçekleşti.

Yurt içinden ve yurt dışından Türk Halk Kültürü'nün çeşitli dallarında hizmeti bulunan kişi, kurum ve kuruluşlar arasında yapılan değerlendirmeler neticesinde yedi dalda ödül takdiminde bulunuldu. Aynı zamanda kültürel, toplumsal ve sanatsal alanda önemli hizmetlerde bulunmuş kişi, kurum ve kuruluşlara Motif Özel Ödülleri takdim edildi. Halka açık olarak gerçekleşen Motif Halk Bilim Ödülleri Dağıtım Töreni organizasyonunda devlet protokolü, sanat camiası, halk bilim camiası ve halk bir arada yer aldı.

Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Sanayici - İşadamı M. Zeki BAYKAL, törenin açılış konuşmasında; "Motif Vakfı ve Motif Dergisi iş birliği ile düzenlenen 16. Motif Halk Bilim Ödülleri Dağıtım Töreni'ne hoş geldiniz. Sözlerime başlamadan önce sizleri, en kalbî duygularıyla selamlıyorum. Motif Vakfı kültürel değerlerimizi, örf, âdet, gelenek ve göreneklerimiz ile Türk halk oyunlarını bilimsel ve sanatsal alanlarda araştırmak, incelemek, sergilemek ve dünya ülkelerine tanıtmak amacıyla kurulmuştur. Motif Vakfı'nın faaliyet alanları; Motiflerle Anadolu Kültür Şöleni, halk bilim sempozyumları, halk bilim ödülleri, halk oyunları çalışmaları, Motif Dergisi, Motif sempozyum kitapları, Motif Akademi dergisi olmak üzere çalışmalarını sürdürmektedir. Motif Vakfı, ulusal ve uluslararası alanda yapılan

birçok festival ve yarışmada halk oyunlarını amatör bir ruhla; ama profesyonelce sergileyerek yurt içinde birincilikler alarak, yurt dışında da ülkemize 2 kez "dünya birinciliği" kazandırmıştır. En önemlisi de, Motif Vakfı 22 yıllık süreçte Türk halk oyunları alanında 15.550'i aşkın gencimizi yetiştirmiştir. Değerli konuklar, Motif, sizlerden aldığı güç ve destekle Türk halk kültürünün her alanındaki faaliyetlerini günden güne artırarak, hizmetlerine devam edecektir. Değerli konuklar, 2010 yılı Motif Vakfı için önemli ve başarı dolu bir yıl olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 2010 Yılı "Üstün Hizmet Ödülü" ile ödüllendirilmiş ve "Üstün Hizmet Beratı" ile onurlandırılmıştır. Bu ödüller, biz Motif Vakfı mensuplarını hem onurlandırmış hem de kültüre hizmet alanındaki sorumluluklarımızı kat be kat artırmıştır. Motif Vakfı'na layık görülen "Üstün Hizmet Ödülü" ve "Üstün Hizmet Beratı"nın tüm camiamıza hayırlı olmasını diliyorum. Ekranları başında bizleri izlemekte olan değerli izleyiciler, çok kıymetli misafirler, Motif Vakfı'nı böylesi anlamlı bir ödüle layık gören Türkiye Büyük Millet Meclisi'mize ve devlet büyüklerine huzurlarınızda bir kez daha şükranlarımı sunmak istiyorum. Değerli Konuklar 16. Motif Halk Bilim Ödülleri'nin tespitinde görev alan Ödül Tespit Komisyonu Üyelerine çalışmalarından dolayı teşekkür ediyor, ayrıca, bu akşam ödül alacak olan kişi, kurum ve kuruluşları huzurlarınızda tebrik ediyorum. Sözlerime son vermeden önce, desteklerinden dolayı devlet büyüklerimize, İstanbul Kültür Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Dursun KOÇER'e ve tüm mesai arkadaşlarına, sanayici ve iş adamlarımıza, Motif Vakfı'na katkı sağlayan sanatçılarımıza, basın desteği sağlayan Kanal 7 Televizyonu ve Ülke Televizyonu grubuna, Tek Rumeli Televizyonu'na ba-

sınıımızın değerli mensuplarına, Motif Vakfı Yönetim Kurulu üyelerine, Motif Derneği'nin yöneticilerine, yöre hocalarına ve ayrıca bütün öğrenci arkadaşlarıma, bu gece bizimle birlikte olan siz değerli konuklarımıza ve emeği geçen herkese bir defa daha teşekkür ediyor, yaklaşılan 2011 yılının dostluk, barış ve hoşgörü yılı olmasını diliyorum, daha nice etkinliklerimizde bir arada olabilmek dileğiyle hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum" dedi.

Tek Rumeli Televizyonu'ndan Canlı olarak yayınlanan Ödül Töreninin sunuculuğunu İkbâl GÜRPİNAR yaptı.

Törende; Büyük Ödül T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na, Halk Bilim Hizmet Ödülü Prof. Dr. Umay TÜRKEŞ-GÜNAY'a, Halk Müziği Hizmet Ödülü Erdal ERZİNCAN'a, Halk Oyunları Hizmet Ödülü Salih GÖKDEMİR'e, Maddi Folklor Ürünlerini Derleme ve Yaşatma Ödülü Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği'ne, Türk Folkloruna Katkı Sağlayan Kuruluş Ödülü Nevşehir Valiliği'ne ve Medya Halk Bilim Ödülü TRT Anadolu'da Zaman Programı'na takdim edildi.

Motif Özel Ödülleri ise; Münevver ÖZDEMİR, İstanbul Kültür Üniversitesi, Arhavi Belediyesi, Erol ERTUĞRUL, Hanifi ERÇETİN, Star TV Dürüye'nin Güğümleri Dizi Filmi, Kanal 7 Televizyonu İzzet Yıldızhan Şov Programı, Tek Rumeli Televizyonu ve Bedri ACAR'a takdim edildi.

Ödül alan sanatçıların sundukları muhteşem türkü ziyafeti ve Motifli gençlerin sergiledikleri halk oyunları gösterileri ile salonda bulunan konuklar unutamayacakları bir gece yaşadılar.

Geleneksel değerlerimize sahip çıkarak çalışmalarını ile kültürümüze ışık tutan ödül sahibi tüm kişi, kurum ve kuruluşları bir kez daha kutluyoruz.



İstanbul Kültür Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Dursun Koçer ödülünü Motif Vakfı Ynt. Krl. Üyesi Prof. Dr. Suphi Saatçi'den aldı



Türk Halk Müziği Sanatçısı Münawer Özdemir ödülünü Türk Halk Müziği Sanatçısı Bedri Aysel'i den aldı



Tek Rumeli TV Yönetim Kurulu Başkanı Atilla Baykal ödülünü Motif Vakfı Ynt. Krl. Üyesi Alaattin Kameroğlu'ndan aldı



Kanal 7 İzzet Yıldızhan Şov Programı adına, Sanatçı İzzet Yıldızhan ve Program Yönetmeni Nursel Tozkoparan'a ödülü Motif Vakfı Başkanı M. Zeki Baykal takdim etti.



Star TV Düriyenin Güğümleri Dizisi adına, dizi oyuncularını Algi Eke, Deniz Sipahi, Yapımcı Barbaros Canlı, Yönetmen Mustafa Şevki Doğan'a ödülü Motif Vakfı Yön. Krl. Üyeleri Doç. Dr. Işıl Altun, Doç. Dr. Kamile Akgül takdim etti.



Motif Vakfı Ynt. Krl. Üyesi M. Emin Mancı, Hanifi Erçetin'e ödülünü takdim etti.



Arhavi Belediye Başkanı Çoskun Hekimoğlu'na ödülünü Arnavutköy Kaymakamı Hürrem Aksoy takdim etti.



Eski Arhavi Kaymakamı Erol Ertuğrul'un ödülünü Motif Vakfı Ynt. Krl. Üyesi Öğr. Gör. Nurettin Albayrak takdim etti.



Türk Halk Müziği Sanatçısı Erdal Erzincan ödülünü
Motif Vakfı Ynt. Krl. Üyesi Prof. Dr. Can Etili Ökten'den aldı



TRT Anadolu'da Zaman Programı adına TRT Televizyon Dairesi Bşk. Yrd. Tuncay
Yürekli, Yapımcı Zehra Çelenk ve Yönetmen Alper Tunga Özdemir ödülü
Motif Vakfı Ynt. Krl. Üyesi Ekber Yeşilyurt'dan aldı



Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği adına Yön. Krl. Bşk. Prof. Dr. Cengiz Erurun
ödülü Motif Vakfı Yön. Krl. Üyesi Sabahattin Türkoğlu'ndan aldı.



Salih Gökdemir, ödülünü
Motif Vakfı Yön. Krl. Üyesi Prof. Dr. Fikret Değerli'den aldı.



Nevşehir Valiliği adına, Vali Yrd. Ali Murat Kayhan ödülü
Motif Vakfı Yön. Krl. Üyesi Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'ndan aldı.



Kültür ve Turizm Bakanlığı adına Bakanlık Müşaviri Muharrem Ergül ödülü
Motif Vakfı Yön. Krl. Bşk. M. Zeki Baykal ve
İst. Kültür Ün. Rektörü Prof. Dr. Dursun Koçer'den aldı.



Prof. Dr. Umay Türkes-Günay ödülünü
Motif Vakfı Yön. Krl. Üyesi Prof. Dr. Ömür Ceylan'ndan aldı.



İş adamı Bedri Acar ödülünü
MİAD Yön. Krl. Bşk. İş adamı Yunus Akdaş'tan aldı.



Zeybek Erkek Ekibi



Siirt Kız Ekibi



Trabzon Erkek Ekibi



MOTİF Vakfı Yönetim Kurulu Üyeleri Atatürk'ün Huzurunda...



Motif Vakfı Yönetim Kurulu Üyeleri, Anıtkabir'de Ulu Önder ATATÜRK'ün huzuruna çıktılar. TBMM Üstün Hizmet Ödülü ile ödüllendirilen Motif Vakfı Yönetim Kurulu Üyeleri, kültürümüz adına büyük önem taşıyan böylesi anlamlı bir ödül dolayısıyla Ulu Önder Atatürk'e şükran ve bağlılıklarını bir kez daha sunabilmek için Ata'nın huzurundaydılar.



MOTİF, Küçükçekmece Göl Festivali'nde...

Küçükçekmece Belediyesi tarafından düzenlenen 5. Uluslararası Küçükçekmece Göl Festivali organizasyonuna, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü Halk Oyunları Ekipleri, Küçükçekmece Belediyesi'nin davetlisi olarak katıldı. Festival kapsamında 17 Temmuz 2010 tarihinde performans sergileyen Motifli gençler, sergiledikleri Kırklareli ve Üsküp Yöresi halk oyunları gösterileri ile binlerce misafirin gönüllerinde taht kurdu. Hopdedik Ayhan'ın muhteşem sunumuyla sahneye davet edilen Motifli gençler, festivalin coşkusuna coşku kattılar. Organizasyona iştirak eden Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Sana-yıcı - İşadamı Sayın M. Zeki BAYKAL'a, Küçükçekmece Belediye Başkanı Sayın Aziz YENİAY tarafından plaket takdim edildi.



MOTİF Vakfı Başkanı NTV Radyo ve TGRT FM’de

Motif Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Sanayici – İşadamı M. Zeki BAYKAL, MOTİF VAKFI’nın çalışmaları hakkında bilgiler vermek ve TBMM Üstün Hizmet Ödülü ile ilgili açıklamalarda bulunmak üzere NTV Radyo’da Ekrem ATAER’le Türküler Dolusu Programına ve TRT FM’de yayınlanan Ekrem ATAER’le Hareket Zamanı Programına konuk olarak katıldı. TRT FM’in bir diğer konğu ise sanatçı Ali Rıza BİNBOĞA oldu.



MOTİF, Arhavi Festivali’nde...



Artvin Arhavi Belediyesi tarafından bu yıl 38.si gerçekleştirilen Uluslararası Arhavi Kültür ve Sanat Festivali’ne ülkemizi temsilen Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü halk oyunları ekipleri, Arhavi Belediye Başkanlığı’nın davetlisi olarak katıldı. Rusya, Bulgaristan, Romanya, Gürcistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gibi ülkelerin halk dansları grupları ile şenlenen festivalde performans sergileyen Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü halk oyunları ekipleri, sergiledikleri 7 bölgemizin halk oyunlarını içeren Anadolu Sevdası halk oyunları gösterisi ile Arhavi’lilerden tam not aldı.

43

MOTİF’te Yeni Dönem Çalışmaları Başladı...

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü’nün 2010 - 2011 yılı Yeni Dönem Halk Oyunları çalışmaları 19 Eylül 2010 Pazar günü başladı. Yüzlerce kişiden oluşan dansçı kadrosu ile yeni eğitim öğretim yılına merhaba diyen Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü öğrencileri, ilk ders heyecanını davul zurna eşliğinde çektikleri halaylarla biraz olsun hafifletmeye çalıştılar.

Yeni eğitim-öğretim yılının tüm Motif Ailesi’ne hayırlı olmasını diler, yeni sezonda da Motifli gençlerimizin başarılarına başarı katmalarını dileriz.



MOTİF, TRT Avaz TV Ramazan Özel Programı'nda...

Ramazan Ayı süresince, TRT AVAZ Televizyonu'ndan her gece canlı olarak yayınlanan sunculuğunu Ayna Grubu solisti Erhan GÜLERYÜZ'ün yaptığı Ayna' dan Yansıyanlar Ramazan Özel Programı'nda Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü Halk Oyunları Ekipleri, sergiledikleri muhteşem performansları ile Taksim Gezi Parkı'ndan

tüm dünyayla kucaklaştı. Ayna Grubu ve konuk sanatçıların canlı performansı ile kaliteli müzik, kaliteli performanslar ve konser tadında bir program olan Ayna'dan Yansıyanlar Ramazan Özel Programı'nda Motif'in halk oyunları ekipleri, ülkemizin 7 bölgesine ait halk oyunları performansları ile seyircileri diyar diyar gezdirdiler.



MOTİF, Gaziosmanpaşa Ramazan Etkinliklerinde...

Gaziosmanpaşa Belediyesi tarafından organize edilen, Gaziosmanpaşa Ramazan Etkinlikleri Kültür Sanat Programı kapsamında, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü Halk Oyunları Ekipleri Gaziosmanpaşa Belediye Başkanlığı'nın davetlisi olarak Gaziosmanpaşa meydanında binlerce kişiden oluşan Gaziosmanpaşalıya muhteşem bir performans sergiledi. 7 bölgemizin halk oyunları çeşitlemelerinden oluşan "Anadolu Sevdası" halk oyunları gösterisi ile izleyicilerden tam not alan Motifli gençler dakikalarca ayakta alkışlandı.



MOTİF Ankara Malatya Günleri Organizasyonu'nda...



07 - 10 Ekim 2010 tarihlerinde Malatya Valiliği tarafından Ankara Atatürk Kültür Merkezi'nde düzenlenen Malatya Günleri organizasyonuna Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü devlet büyüklerimizin davetlisi olarak katıldı. 9 Ekim 2010 tarihinde sahne alan Motif

Halk Oyunları Ekipleri sergiledikleri 7 bölgemizden halk oyunları çeşitlemeleri ile izleyicilerin gönüllerine taht kurdu. Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü yönetici ve öğrencileri aynı zamanda Anıtkabir'de Ulu Önder ATATÜRK'ün huzuruna çıktılar.



MOTİF, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi 60. Yıl Kutlama Etkinliklerinde...

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin 60. Kuruluş Yıl Dönümü etkinlikleri kapsamında, İletişim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Suat GEZGİN'in davetlisi olarak Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü halk oyunları ekibi muhteşem bir performans sergiledi. İstanbul Üniversitesi Rektörlük Binası bahçesinde gerçekleşen organizasyonda 7 bölgeden halk oyunları gösterileri ile performans sergileyen Motifli gençler muhteşem sunumları ile misafirlerin ilgi odağı oldular.



MOTİF Vakfı Başkanı TRT, Kanal 7, Ülke TV'de...

Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Sanayici - İşadamı M. Zeki BAYKAL Motif Vakfı'nın 22 yıllık akademik ve sanatsal çalışmalarını aktarmak ve Motif Vakfı'na layık görülen TBMM Üstün Hizmet Ödülü ve Üstün Hizmet Beraatı ile ilgili açıklamalarda bulunmak üzere TRT "+ Hayat" programına, Kanal 7 Televizyonu ve Ülke Televizyonu "Sabah Haberleri"ne konuk oldu.



MOTİF, İ.B.B. Kültür Sanat Etkinlikleri'nde...

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü Halk Oyunları Ekipleri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı organizasyonunda 24 Kasım 2010 tarihinde Başakşehir Kültür Merkezi'nde ve 24 Aralık 2010 tarihinde Sultanbeyli Kültür Merkezi'nde muhteşem halk oyunları gösterileri ile İstanbul halkıyla buluştu. Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü halk oyunları ekipleri, sergiledikleri performansla izleyicilerden büyük beğeni topladı. Geniş dansçı kadrosuyla Türkiye'nin 7 bölgesine ait halk oyunları çeşitlendirmelerini "Anadolu Motifleri" kompozisyonu ile sergileyen Motif Halk Oyunları ekibine halkın il-



gisi yoğun oldu. İstanbul Büyükşehir Belediyesi yetkililerine ve alkışları ile bizleri onurlandıran halkımıza şükranlarımızı sunuyoruz.



MOTİF, Rumeli TV'de...

Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Sanayici - İşadamı M. Zeki BAYKAL ve Motif Halk Oyunları Ekibi, Rumeli TV'de "Nefise ÖZDEMİR ile Biz Bize" programına konuk olarak katıldılar. Motif Vakfı Başkanı M. Zeki BAYKAL, Vakfın 22 yıllık akademik ve sanatsal çalışmaları hakkında bilgiler verdi. Aynı zamanda Motif Halk Oyunları Ekipleri programda 7 bölgeden halk oyunları çeşitlendirmelerini sergilediler.



MOTİF'te Yöre Geceleri Devam Ediyor

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik ve Spor Kulübü'nün gelenekselleşen faaliyetleri arasında yer alan Motif'te Yöre Geceleri organizasyonları, tüm güzellikleri ile devam ediyor. 15 günlük periyotlarda gerçekleşen Yöre Geceleri organizasyonlarından Malatya Yöre Gecesi, Siirt Yöre Gecesi, Kars Yöre Gecesi, Kırklareli Yöre Gecesi ve Ankara Yöre Gecesi, Motifli gençlerin özverili çalışmaları ile gerçekleşti. Gençlerin hazırladıkları yöre oyunları, yöre yemekleri ve muhteşem türküler, yöre gecesinin coşkusuna coşku kattı. Birlik, beraberlik, dayanışma ve paylaşımın önemli göstergelerini bir arada barındıran yöre gecelerimize, sizlerde davetlisiniz.





İSTANBUL KUYUMCULAR ODASI
Piyerloti Cad. Dostlukyurdu Sok. No. 3 Çemberlitaş - İstanbul - TÜRKİYE
www.iko.org.tr info@iko.org.tr

Fatura

İrsaliye

Antetli Kağıt

Kartvizit

Tahsilat Makbuzu

Gider Pusulası

Davetiye

Etiket

Katalog

Broşür

El ilanı

Afiş

Takvim

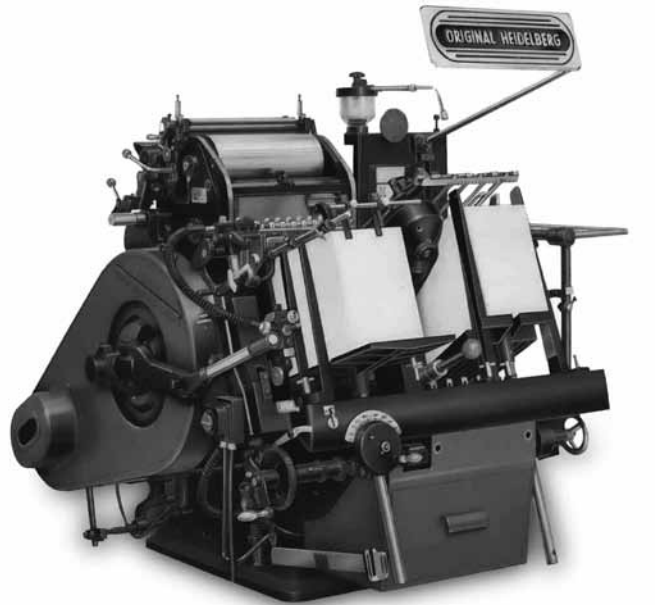
İnsert

vb...

İshak Pınarbaş

Ofset & Tipo Matbaa

Rami Kışla Caddesi
Topçular İş Merkezi
No. 88/192 34055
Topçular - İstanbul
T. 0212 567 567 1
F. 0212 544 294 6
info@ishakpinarbas.com



Lava



Aşkın enerjisi

Çuhacı Han Sokak No:20 Kapalıçarşı - İSTANBUL / TÜRKİYE
Tel: +90 (212) 519 51 42 (3 Hat) Fax: +90 (212) 522 72 31
www.ekoljewellery.com.tr • info@ekoljewellery.com.tr

ΕΚΟΛ



“sizin matbaanız”^{1982’den beri,}

**Pınarbaş Matbaacılık
ve Reklam Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.**
Rami Kışla Cad. Topçular İş Merkezi
No. 88/188 34055 Topçular - İstanbul
Tel. : 0212 544 58 77 Fax : 0212 544 29 46
e-mail : info@pinarbas.com.tr
www.pinarbas.com.tr

PINARBAŞ